

Par Latvijas Republikas
2018.gada pārskatu
par valsts budžeta izpildi
un par pašvaldību budžetiem

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Rīga 2019

Saturs

Kas ir Saimnieciskā gada pārskats	3
Kāds ir Valsts kontroles uzdevums, novērtējot Saimnieciskā gada pārskatu.....	4
Ko atklājām 2018.gada Saimnieciskā gada pārskata revīzijā.....	7
1. Kāpēc par Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanu sniedzam atzinumu ar iebildēm	7
2. Kāpēc identificējām un vērtējām galveno revīzijas jautājumu (<i>Key Audit Matters</i>) un kāds ir izvērtējuma rezultāts.....	13
3. Kādi vēl būtiski jautājumi tika vērtēti revīzijā	14
4. Kādi ir atbilstības jautājumu izvērtējuma rezultāti	17
4.1. Attīstības izdevumi.....	19
4.2. Simtgades izdevumi	22
4.3. Pašvaldību deputātu atlīdzība	25
4.4. Standartizācijas un Centralizācijas projekts	26
4.4.1. Standartizācija	27
4.4.2. Centralizācija.....	28
4.5. Nodokļu maksātāju atbalsta pasākums	30
5. Kāds ir iepriekšējos gados sniegto ieteikumu ieviešanas progress.....	31
5.1. Cik un kādi iepriekš sniegtie ieteikumi joprojām tiek ieviesti	31
5.2. Kāds progress vērojams iepriekš sniegto ieteikumu ieviešanā.....	32
Kam un kādus ieteikumus sniedzam šogad.....	34

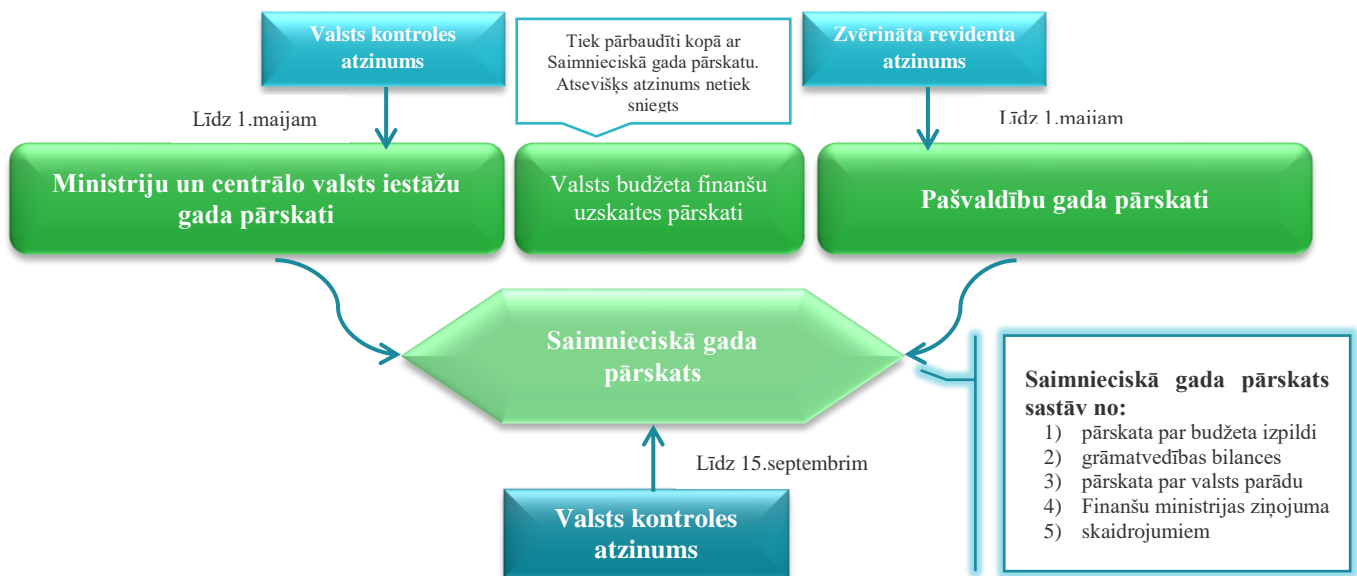
Kas ir Saimnieciskā gada pārskats

Saimnieciskā gada pārskata mērķis ir sniegt skaidru un patiesu priekšstatu par valsts darbības rezultātiem un finansiālo stāvokli pārskata gada 31.decembrī.

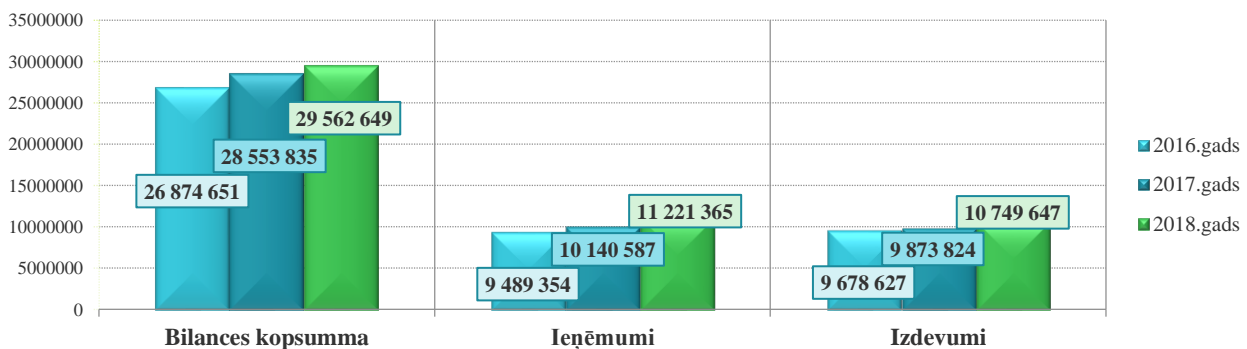
Saimnieciskā gada pārskatā tiek apvienoti:

- 13 ministriju, 13 centrālo valsts iestāžu, Saeimas un Valsts kontroles gada pārskati;
- 119 pašvaldību gada pārskati;
- valsts budžeta finanšu uzskaites pārskati,

un to sagatavo Finanšu ministrija.

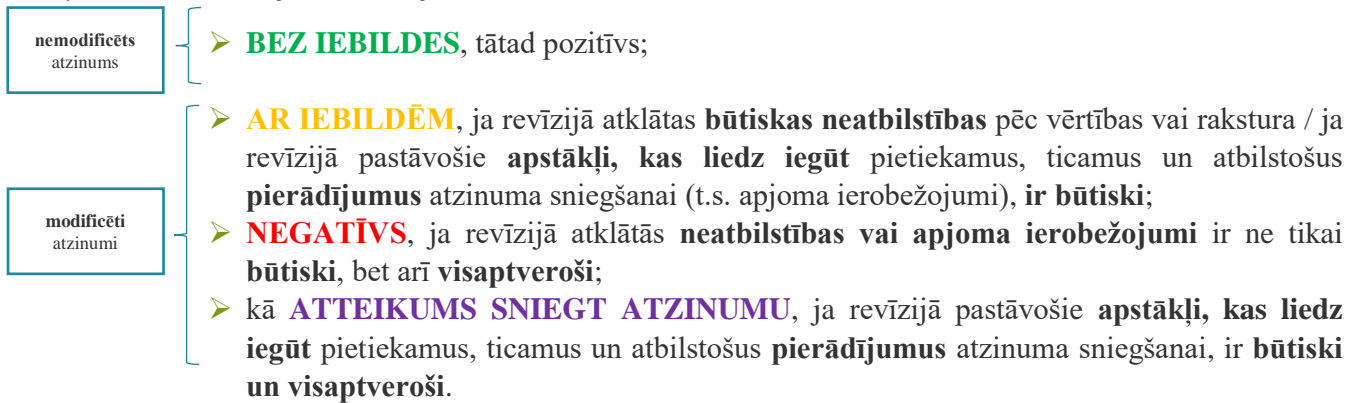
Saimnieciskā gada pārskats skaitļos parāda, ka gan bilances kopsumma, gan arī ieņēmumi un izdevumi **pieaug** (tūkst. euro):

Kāds ir Valsts kontroles uzdevums, novērtējot Saimnieciskā gada pārskatu

Valsts kontrole, veicot noteiktas revīzijas procedūras, **sniedz atzinumu** par Saimnieciskā gada pārskatu, **t.i., izsaka savu novērtējumu, vai** Saimnieciskā gada pārskats **sniedz skaidru un patiesu priekšstatu** par valsts darbības rezultātiem pārskata gada beigās.

Ņemot vērā revīzijas konstatējumus, **atzinums var būt:**

Atzinumu noteiktos apstākļos ir iespējamas papildināt ar vairākām īpašām sadaļām / rindkopām:

! Valsts kontrole līdz šim par Saimnieciskā gada pārskatu ir sniegusi atzinumu ar iebildēm, jo ik gadu tika konstatētas gan būtiskas neatbilstības, gan būtiski apjoma ierobežojumi. Mūsu sniegtajam atzinumam par Saimnieciskā gada pārskatu ir būtiska nozīme, jo atšķirībā no atzinumiem, kurus sniedzam par ministrijām un centrālajām valsts iestādēm, to vērtē arī ārvalstu investori un reitingu aģentūras, gan nosakot valsts kredītreitingu, gan arī pieņemot lēmumu par investēšanas iespējām.

Kopš 2015.gada Valsts kontroles veikto **finanšu revīziju mērķis** ir ne tikai gūt pārliecību par gada pārskatu sagatavošanas pareizību, bet arī sniegt atzinumu par t.s. atbilstības jautājumiem – būtiskiem darījumiem / aktivitātēm / projektiem, kuru realizēšanai piešķirts un/vai izlietots finansējums (*piemēram, prioritārajiem pasākumiem piešķirtā finansējuma izlietojums*) vai arī attiecībā uz kuru

realizēšanu ir veiktas būtiskas darbības (*piemēram, jau piešķirtā finansējuma ietvaros veiktas strukturālas reformas*).

Atbilstības jautājumi var tikt identificēti un pārbaudīti gan konkrētu ministriju un centrālo valsts iestāžu finanšu pārskatu revīzijās, gan arī Saimnieciskā gada pārskata revīzijā. Ņemot vērā atbilstības jautājuma būtību un raksturu, **viedoklis atzinuma izteikšanai par Saimnieciskā gada pārskata revīzijā vērtēto atbilstības jautājumu var būt balstīts uz:**

- **galvenokārt ministriju un centrālo valsts iestāžu, un pašvaldību finanšu revīziju rezultātiem** (t.s. horizontālie atbilstības jautājumi), papildus vērtējot aspektus, kas pārsniedz konkrētā resora / konkrētās pašvaldības atbildību;
- **tieši Saimnieciskā gada pārskatam specifiska jautājuma izvērtējuma rezultātiem.**

Līdz šim Saimnieciskā gada pārskata revīziju ietvaros **esam snieguši divus atzinumus par horizontāli vērtētiem atbilstības jautājumiem** (t.i., 2015.gadā – par Prezidentūras izdevumiem, kas tika vērtēti 17 resoros, un 2017.gadā – par Simtgades izdevumiem, kas tika vērtēti 11 resoros), tomēr **šogad vērtējam jau sešus atbilstības jautājumus** un līdz ar to **sniedzām sešus atzinumus** par tiem, t.sk.:

- **trīs atzinumus par horizontāli vērtētiem atbilstības jautājumiem:**
 - Attīstības izdevumi (vērtēti 17 resoros);
 - Simtgades izdevumi (vērtēti 15 resoros);
 - Pašvaldību deputātu atlīdzība (vērtēta 116 pašvaldībās);
- **trīs atzinums par Saimnieciskā gada pārskatam specifiskiem jautājumiem:**
 - Standartizācijas projekts;
 - Centralizācijas projekts;
 - Nodokļu maksātāju atbalsta pasākums.

! Lai gan vērtēto atbilstības jautājumu kopējais finansējuma apjoms veido tikai nelielu daļu no kopējiem ieņēmumiem un izdevumiem, t.i.:

- **33 milj. euro jeb 0,3%** no kopējiem **ieņēmumiem** (*Nodokļu maksātāju atbalsta pasākums*)
- **76 milj. euro jeb 0,7%** no kopējiem **izdevumiem** (*Attīstības izdevumi, Simtgades izdevumi, Standartizācijas projekts un Pašvaldību deputātu atlīdzība*), tomēr tie nav tikuši izvēlēti nejauši, bet gan vērtējot riskus un ietekmi uz publiskā sektora iestāžu ikdienu.

Tā, piemēram, lai gan vērtētie Attīstības izdevumi ir vien **30,6 milj. euro** no kopējiem **10,7 mljrd. euro**, konstatētie trūkumi ir saistīti ar resoros iedibināto finanšu vadības procesu un ik dienu veicamajām darbībām, gan plānojot finansējumu, gan nodrošinot tā izlietojuma atbilstību izvirzītajiem nosacījumiem, gan arī sekojot līdzīgi rezultātu sasniegšanai.

Papildus darbam, ko veicam Saimnieciskā gada pārskata revīzijas ietvaros, lai sniegtu atzinumu par gada pārskatu un atzinumu par vērtētajiem atbilstības jautājumiem, **sekojam līdzī arī būtisku ieteikumu ieviešanas progresam**. Tā kā ieteikumi ir svarīgākais Valsts kontroles darba rezultāts, tad to uzraudzībai veltām atbilstošu uzmanību. **Mūsu mērķis ieteikumu ieviešanas uzraudzības kontekstā** ir ne tikai sniegt informāciju par konkrēta ieteikuma ieviešanu vai neieviešanu, bet arī **noteikt Valsts kontroles sniegto ieteikumu ietekmi** – gan aprēķinot finansiāli (*izdevumu ekonomija / ieņēmumu pieaugums*), gan nosakot ieviestā ieteikuma ietekmi uz ekonomisko situāciju valstī, gan nosakot

ieguvumus patērētājiem (*piemēram, samazināti tarifi, atvieglota piekļuve pakalpojumiem*), gan apzinot citus būtiskus ieguvumus.

Ieteikumi, kuru ieviešanas progresam pastiprināti sekojām līdz 2018.gada Saimnieciskā gada pārskata revīzijas ietvaros, bija:

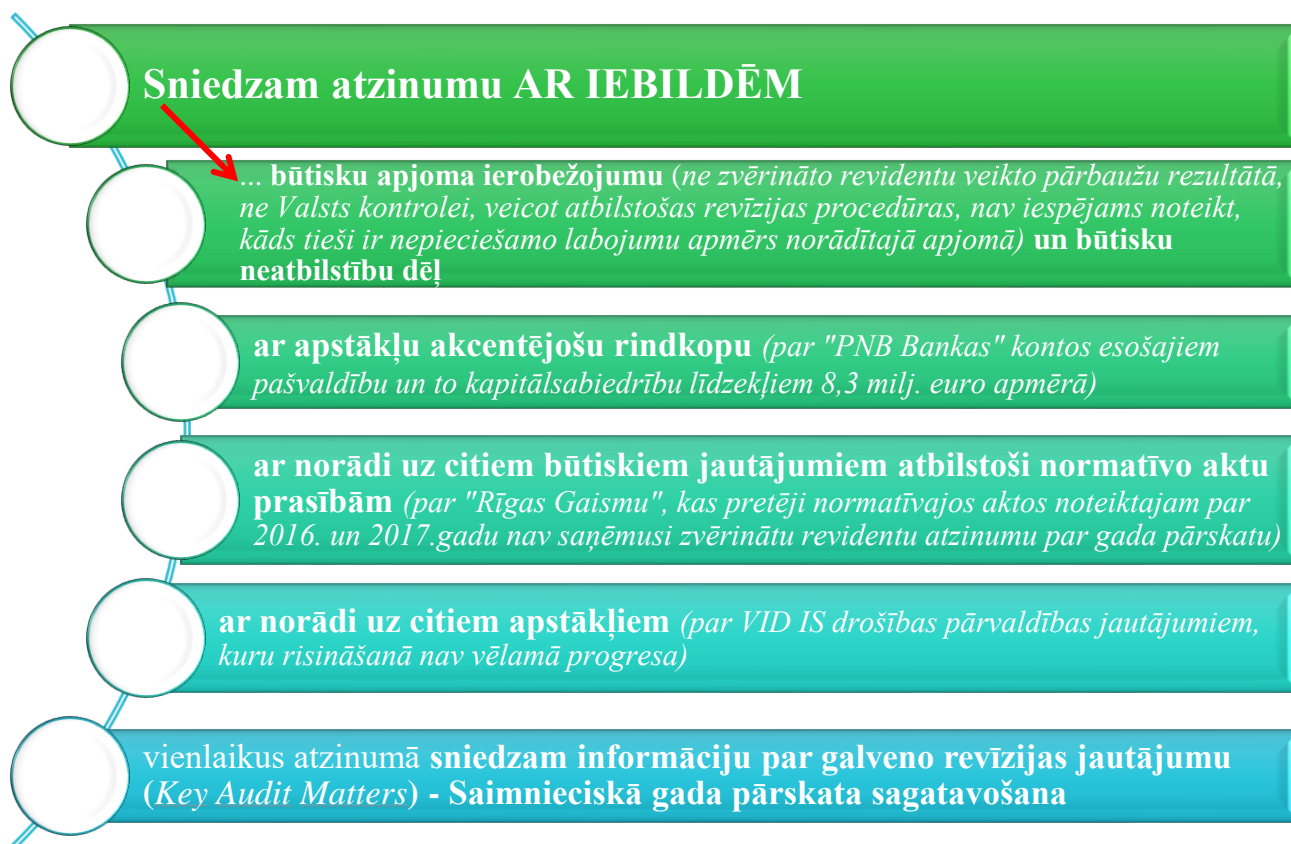

! Diviem no detalizēti vērtētajiem ieteikumiem ir sena vēsture – pirmo ieteikumu atbildības sistēmas pilnveidošanai sniedzām jau 2009.gadā, savukārt ieteikumu nodokļu parādu cēloņu analīzei, kuru uzturējām kā aktuālu jau kopš 2012.gada, slēdzām kā neieviestu, jo Finanšu ministrijas veiktās darbības mūsu vērtējumā nebija pietiekamas ieteikuma mērķa sasniegšanai.

Ko atklājām 2018.gada Saimnieciskā gada pārskata revīzijā

1. Kāpēc par Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanu sniedzam atzinumu ar iebildēm

Lai gan kopumā secinām, ka **grāmatvedības uzskaitē un gada pārskatu sagatavošanas kvalitāte resoros, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, nav nedz būtiski uzlabojusies, nedz arī pasliktinājusies, tomēr šogad, izvērtējot Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanu, konstatējām gan būtiskus apjoma ierobežojumus, gan arī būtiskas neatbilstības. Tāpēc šogad:**

Sniedzam atzinumu ar iebildi:

1. Būtisku apjoma ierobežojumu dēļ, t.sk.:

- ❖ **Zemes, ēkas un būves, un turējumā nodotie nekustamie īpašumi** – no kopējās summas **1 667 640 tūkst. euro**, attiecībā uz kuru nav iespējams noteikt nepieciešamo labojumu apmēru, **1 442 751 tūkst. euro jeb 86% attiecas uz transporta būvēm (ielas, ceļi, tilti)** Rīgas un Jūrmalas pilsētas pašvaldībā, un Ogres un Ventspils novada pašvaldībā. Piemēram, **Rīgas pilsētas pašvaldībai uz trūkumiem** transporta būvju uzskaitē **norādījām jau 2015.gadā**, tāpat Rīgas pilsētas pašvaldība turpina identificēt tai piekrietošās ēkas un būves, kas līdz šim nav bijušas atzītas pašvaldības uzskaitē. **Trūkumi konstatēti arī attiecībā uz zemi zem publiskajiem ūdeņiem** – tā, piemēram, pašvaldību grāmatvedības

Ilgtermiņa ieguldījumi

uzskaitē nav uzrādītas aptuveni 1159 zemes vienības ar kopējo kadastrālo vērtību 65,8 milj. *euro*, kā arī Valsts Zemes dienesta **Kadastra IS** pie zemes zem publiskajiem ūdeņiem tiek uzskaitītas zemes vienības, kas neatrodas zem publiskajiem ūdeņiem, kā piemēram, Pededzes kanāls, jo zemju īpašnieki vai tiesiskie valdītāji ir norādījuši kļūdainu zemes vienības lietošanas mērķi. Tāpēc **apjoma ierobežojums ir arī uz šo posteni** ar kopējo kadastrālo vērtību **181 152 tūkst. *euro***;

Ilgtermiņa
ieguldījumi

- ❖ **Bioloģiskie un pazemes aktīvi** – no kopējās summas **67 700 tūkst. *euro***, attiecībā uz kuru nav iespējams noteikt nepieciešamo labojumu apmēru, **būtiskākie trūkumi** konstatēti **Zemkopības ministrijā**. Līdz 2018.gada beigām Zemkopības ministrija vispār nebija uzskaitījusi tās pārraudzībā un valsts īpašumā esošos kūdras purvus, smilts un grants atradnes un tikai pēc Valsts kontroles aizrādījuma tās iekļāva bilancē. **Pabeidzot finanšu revīziju** par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskata sagatavošanas pareizību **atteicāmies sniegt atzinumu, jo nevarējām iegūt** pietiekamus un atbilstošus revīzijas pierādījumus attiecībā uz Zemkopības ministrijas noteikto **pazemes aktīvu 3 813 976 tūkst. *euro* bilances vērtību**, jo tā ir noteikta, neņemot vērā būtiskus vērtību ietekmējošus apstākļus. **Trīs mēnešus vēlāk**, sagatavojot Saimnieciskā gada pārskatu, šī vērtība tika samazināta **58 reizes – līdz 65 726 tūkst. *euro***, ņemot vērā aktīvu novērtējumu, kas tika veikts pēc Zemkopības ministrijas pārskata sagatavošanas. Tā kā neesam veikuši šīs vērtības pamatotības pārbaudes, **atsakāmies sniegt vērtējumu** par Saimnieciskā gada pārskatā uzrādīto Zemkopības ministrijas pazemes aktīvu vērtību **un šobrīd par šo jautājumu veicam atsevišķu revīziju**.

Trūkumi bioloģisko un pazemes aktīvu uzskaitē tika konstatēti arī Līgatnes, Ķeguma, Madonas un Naukšēnu novada pašvaldībās, kā arī Satiksmes ministrijā, kuras pārskatā nav uzrādīti 13 izpētīti pazemes aktīvu (karjeru) krājumi 69 983 tūkst.m³ apmērā;

! Tā kā pazemes aktīvu publiskajā reģistrā ir norādīti izstrādātāji, nevis pazemes aktīvu īpašnieki, turētāji vai valdītāji, revidenti informāciju par iestāžu īpašumā, turējumā vai valdījumā esošajiem pazemes aktīviem nevarēja iegūt arī no publiskajiem reģistriem, ja to nesniedza revidējamā vienība.

Apgrozāmie
līdzekļi

- ❖ **Krājumi** – nebija iespējams iegūt pietiekamus un atbilstošus revīzijas pierādījumus attiecībā uz bilances postenī *Krājumi* uzrādītajiem **Aizsardzības ministrijas (*Nacionālo bruņoto spēku Nodrošinājuma pavēlniecības*) krājumiem 257 969 tūkst. *euro* vērtībā**. Saistībā ar uzsāktajiem kriminālprocesiem revidenti nevarēja noteikt, vai šajā pārskata daļā būtu nepieciešams veikt korekcijas;

Kreditori

- ❖ **Saistības – Lielvārdes novada domes bijušais priekšsēdētājs, 2015.gadā pašvaldības vārdā noslēdzot darījumu ar *Riverside HK Ltd* un parakstot parādzīmi/vekseli 200 000 tūkst. *euro* vērtībā, ir rīkojies, neievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību pašvaldību aizņēmumu saņemšanai un pārkāpjot savam amatam noteiktās pilnvaras. Nevarējām iegūt ticamus, pietiekamus un atbilstošus pierādījumus par šī darījuma iespējamo ietekmi vai tās neesamību uz Saimnieciskā gada pārskatu, jo attiecībā uz šo darījumu lieta tiesā vēl nav izspriesta;**

Iespējamās
saistības

- ❖ **Iespējamās saistības** – revīzijas noslēgumā Valsts kase veica labojumus, kas palielināja iespējamās saistības zembilancē, tomēr **pamatojums** iespējamo saistību uzrādīšanai šādā

apmērā finanšu pārskata zembilancē **nav iesniegts**. Tāpēc **par iespējamo saistību apmēru 182 449 tūkst. euro Valsts kontrole nevar sniegt viedokli;**

Ieņēmumi

- ❖ **Ieņēmumi** – tā kā **nodokļu ieņēmumi joprojām netiek uzrādīti pēc uzkrāšanas principa**, t.i., 1) Saimnieciskā gada pārskatā ne debitoru, ne kreditoru sastāvā netiek uzrādīta informācija par nodokļiem; 2) lai arī ir sasniegts būtisks progress valsts nodevu sistēmas sakārtošanā, taču arī 2018.gada pārskatā uzrādītā **informācija par valsts nodevu ieņēmumiem joprojām nav pilnīga un joprojām nav gūstama pārliecība, vai valsts nodevas tiek iekasētas un uzskaitītas pilnā apmērā**, turklāt pastāv risks, ka arī turpmāk pārskatā uzrādītā informācija par valsts nodevu ieņēmumiem nebūs pilnīga, nevaram izteikt atzinumu par nodokļu ieņēmumu (*izņemot ieņēmumus no nekustamā īpašuma nodokļa, ko administrē pašvaldības*) un ieņēmumu no nodevām pilnīgumu;

! Jau kopš 2006.gada norādām uz nepieciešamību nodrošināt nodokļu ieņēmumu uzskaiti un to uzrādīšanu pārskatā atbilstoši uzkrāšanas principam, ko Finanšu ministrija ir apņēmusies izdarīt līdz 2021.gada 15.janvārim. Nodevu sistēmu joprojām vērtējam kā sadrumstalotu, sarežģītu un neaurskatāmu un šajā revīzijā to vērtējam arī sadarbībā ar iekšējiem auditoriem, kuru paveiktā darba rezultātā varam secināt, ka valsts nodevu administrācijām ir dažāda izpratne par to pienākumiem valsts nodevu administrēšanā.

Bilances aktīvs (uzkrātie ieņēmumi)

Bilances pasīvs (ilgtermiņa saistības un īstermiņa uzkrātās saistības)

Zembilances aktīvi

Zembilances pasīvi

Ieņēmumi

Izdevumi

- ❖ **Atvasinātie finanšu instrumenti** (*t.i., līgumi, kas paredz aktīvu pirkšanu vai pārdošanu kādā noteiktā brīdī nākotnē un dod tiesības līguma īpašniekam noteiktā termiņā nopirkt vai pārdot finanšu aktīvu par līgumā iepriekš atrunātu cenu, piemēram, par esošās mainīgās procentu likmes apmaiņu pret fiksēto, vai par noteiktais valūtas daudzuma iegādi vai pārdošanu par noteiktu valūtu kursu noteiktā dienā nākotnē*) – revīzijā **netika gūta pārliecība, ka Valsts kases noteiktā atvasināto finanšu instrumentu vērtība – 150 milj. euro – ir precīza un ticama**, jo Valsts kases **nepiemēro standarta metodi** atvasināto finanšu instrumentu vērtības noteikšanai. Tāpat Valsts kase **neveic atvasināto finanšu instrumentu efektivitātes novērtējumu** saskaņā ar starptautiski pieņemtajām metodēm, tāpēc **netika arī gūta pārliecība, ka Saimnieciskā gada pārskatā ir atzīti visi** ar atvasināto finanšu instrumentu izmantošanu saistītie **ieņēmumi un izdevumi. Iepriekš minētie trūkumi ietekmē vairākus pārskata posteņus**: gan bilances aktīvu (12 857 tūkst. euro) un pasīvu (*samazinot saistības par 150 209 tūkst. euro un uzrādot uzkrātās saistības 98 960 tūkst. euro*), gan zembilances aktīvu (214 tūkst. euro) un pasīvu (1 367 tūkst. euro), gan ieņēmumus (5 717 tūkst. euro), gan arī izdevumus (21 409 tūkst. euro). **Būtiskus trūkumus konstatējam arī valsts parāda apkalpošanas izdevumu prognozēšanā** – Valsts kases izmantotā matemātiskā modeļa (CaR) dokumentācija ir nepilnīga un prognozētais par valsts parādu maksājamo procentu izdevumu apmēra aprēķins ir neizsekojams;

Dažādi pārskati / pārskatu posteņi

- ❖ **Pārskata posteņu kopums** – tāpat nevaram sniegt viedokli par Izglītības un zinātnes ministrijas konsolidētajā pārskatā iekļauto PIKC “Priekuļu tehnikums” **ilgtermiņa ieguldījumu bilances vērtību 7 789 tūkst. euro apmērā**, jo nav veikta šo ilgtermiņa ieguldījumu gada slēguma inventarizācija, kā arī **pašvaldību un to iestāžu dažādiem pārskatiem / pārskatu posteņiem**: 1) par gada sākuma atlikumos uzrādītajiem aktīviem 29 906 tūkst. euro vērtībā (*Ventspils, Talsu un Līgatnes novada pašvaldībās*); 2) par Rīgas

pilsētas pašvaldības aģentūras “Rīgas gaisma” 2018.gada pārskatā uzrādītajiem aktīviem un pasīviem gada sākumā 19 923 tūkst. *euro* vērtībā un gada beigās 19 781 tūkst. *euro* vērtībā; 3) par Engures novada pašvaldības konsolidētajā pārskatā iekļautā Pansionāta “Rauda” aktīviem (1 809 tūkst. *euro* apmērā gada sākumā un 259 tūkst. *euro* gada beigās), pašu kapitālu (1 581 tūkst. *euro* gada sākumā un 1 383 tūkst. *euro* gada beigās), finansiālās darbības rezultātiem (17 tūkst. *euro* gada sākumā un 198 tūkst. *euro* gada beigās), naudas plūsmas ieņēmumiem (2 179 tūkst. *euro* 2017.gadā un 2 301 tūkst. *euro* 2018.gadā) un izdevumiem (2 175 tūkst. *euro* 2017.gadā un 2 533 tūkst. *euro* 2018.gadā), jo revīzijā netika gūta pārliecība par to, ka grāmatvedības uzskaitē visi uzrādītie darījumi ir atspoguļoti pareizi un pamatojoties uz ārējiem vai iekšējiem attaisnojuma dokumentiem, ko vadība vai augstākstāvošā institūcija būtu izdevusi vai apstiprinājusi.

Iepriekš uzskaitītie **apjoma ierobežojumi** ir attiecināmi uz šādām pārskata daļām:

Bilances aktīvs 31.12.2018.	Bilances pasīvs 31.12.2018.	Finansiālās darbības pārskats 2018.gadā
Ilgtermiņa ieguldījumi: no 26 701 047 tūkst. <i>euro</i> . apjoma ierobežojums ir 1 743 129 tūkst. <i>euro</i> jeb 7%	Pašu kapitāls: no 11 327 313 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 1 383 tūkst. <i>euro</i> jeb 0,01%	Ieņēmumi: no 11 221 365 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 8 820 470 tūkst. <i>euro</i> jeb 79%
Apgrozāmie līdzekļi: no 2 861 602 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 257 969 tūkst. <i>euro</i> jeb 33%	Uzkrājumi: 8 382 tūkst. <i>euro</i>	Izdevumi: no 10 749 647 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 23 942 tūkst. <i>euro</i> jeb 0,2%
Visi aktīvi: apjoma ierobežojums ir 32 897 tūkst. <i>euro</i>	Kreditori: no 18 226 954 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 449 169 tūkst. <i>euro</i> jeb 2,5%	
BILANCE no aktīvu kopsomas 29 562 649 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 2 033 995 tūkst. <i>euro</i> jeb 6,9%	BILANCE no pasīvu kopsomas 29 562 649 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 450 552 tūkst. <i>euro</i> jeb 1,5%	PAMATDARBĪBAS PĀRSNIEGUMS 471 718 tūkst. <i>euro</i>
Zebilances aktīvi no 493 125 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 214 tūkst. <i>euro</i> jeb 0,04%	Zebilances pasīvi no 4 081 538 tūkst. <i>euro</i> apjoma ierobežojums ir 183 816 tūkst. <i>euro</i> jeb 4,5%	

! Lai gan apjoma ierobežojumi šī gada revīzijā ir krietni vairāk un ietekmē gandrīz visas būtiskākās pārskata daļas, tomēr:

- attiecībā uz daļu no šiem apjoma ierobežojumiem **uzsāktās aktivitātes trūkumu novēršanai jau ir tuvu finišam (piemēram, uzkrāšanas principa ieviešana);**
- tie ietekmē specifiskus darījumus/iespējamus darījumus (piemēram, atvasinātie finanšu instrumenti / Lielvārdes vekselis);
- atsevišķu trūkumu novēršana prasa ilgāku laiku (piemēram, ilgtermiņa ieguldījumu uzskaites sakārtošana).

Visi šie **apjoma ierobežojumi ir būtiski**, tomēr tie neatstāj visaptverošu ietekmi* uz pārskatu. **Ja mēs kā revidenti nonāktu pie sprieduma, ka ietekme ir vērtējama jau kā visaptveroša, mums būtu jāatsakās sniegt atzinumu.**

*Apjoma ierobežojumus par visaptverošiem ir jāuzskata tad, ja tie, piemēram, ir attiecināmi uz vairākiem pārskata elementiem, kontiem vai posteņiem, vai arī tie attiecas uz nozīmīgu finanšu pārskata daļu. Nofiksējot šos “pelēkos laukumus” un to nozīmīgumu pārskata kontekstā, revidentam ir jāpieņem lēmums – vai apjoma ierobežojumi ir uzskatāmi par būtiskiem vai jau par visaptverošiem.

2. Būtisku neatbilstību dēļ:

Saistības

❖ Tāpat kā iepriekšējos gados, Rīgas pilsētas pašvaldības gada pārskata daļā uzrādītā informācija par saistībām (*pret "Deutsche Bank AG" par Dienvidu tilta būvniecības finansēšanu*) nesniedz skaidru un patiesu priekšstatu, jo pašvaldība **saistības 241 394 tūkst. euro** apmērā nav uzrādījusi atbilstoši darījuma ekonomiskajai būtībai kā **aizņēmumu**, bet gan kā ilgtermiņa parādus piegādātājiem un darbuņēmējiem, un pārskata pielikumā pašvaldība nav uzrādījusi aizņēmumu **409 773 tūkst. euro** apmērā;

Saistības un iespējamās saistības

❖ Saimnieciskā gada pārskata valsts konsolidētajā bilancē **no valsts galvojumiem veselības aprūpes iestādēm un sporta būvju celtniecībai izrietošās valsts saistības ir uzrādītas par 33 783 tūkst. euro mazākā vērtībā** (*ir uzrādīts 117 435 tūkst. euro, lai gan būtu jābūt 151 218 tūkst. euro*), **jo tās ir diskontētas** (*lai gan saistības finanšu pārskatos tiek uzrādītas atbilstoši faktiski noslēgtiem līgumiem, saņemtiem rēķiniem vai citiem attaisnojuma dokumentiem un to vērtība atbilstoši vispārpieņemtiem principiem netiek diskontēta*). Savukārt zembilances pasīvi (*iespējamās saistības*) uzrādīti par **150 724 tūkst. euro lielākā vērtībā**, tā dubļējot vienu un to pašu informāciju gan bilancē, gan arī zembilancē.

! Saimnieciskā gada pārskata revīzijā ik gadu nosakām būtiskuma līmeni 0,5% apmērā un veicam būtiskuma pēc vērtības aprēķinu no kopējiem gada izdevumiem, kas šī gada revīzijā ir 49 369 tūkst. euro.

Būtiskuma līmenis ir maksimāli pieļaujama apjoms, kādā pārskats var būt nepareizs, bet vēl ir pieņemams. Lai gan noteikto būtiskuma līmeni (0,5%) var uzskatīt par konservatīvu, mūsdiā, **50 milj. euro ir pārāk nozīmīga summa, lai tās nepareizas uzrādīšanas (vai neuzrādīšanas vispār) gadījumā tā tiktu noklusēta.** Būtiskuma līmeni ir iespējams palielināt, tomēr šāda iespēja ir "jānopelna", novēršot trūkumus, stiprinot iekšējās kontroles sistēmu un uzlabojot pārskata kvalitāti. Turklāt šāds uzlabojumu līmenis ir arī jānotur.

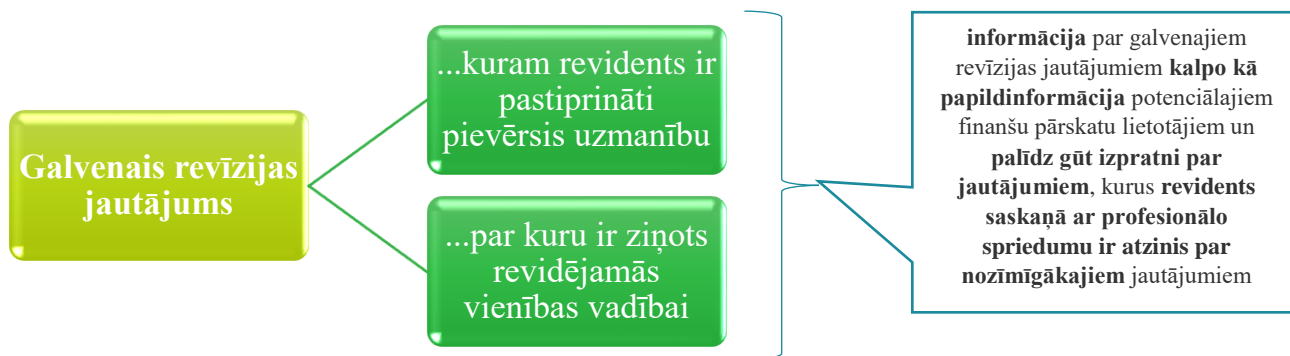
Konstatētās būtiskās neatbilstības ir attiecināmas uz šādām pārskata daļām:

Balances pasīvs 31.12.2018.	
Pašu kapitāls:	11 327 313 tūkst. euro
Uzkrājumi:	8 382 tūkst. euro
Kreditori:	no 18 226 954 tūkst. euro būtiskas neatbilstības ir 275 177 tūkst. euro jeb 1,5%
BILANCE	
no pasīvu kopsummas	29 562 649 tūkst. euro
būtiskas neatbilstības ir	275 177 tūkst. euro jeb 0,9%
Zembilances pasīvi	no 4 081 538 tūkst. euro
būtiskas neatbilstības ir	150 724 tūkst. euro jeb 3,7%

! Kā jau ik gadu uzsveram – mēs būsīm spiesti sniegt atzinumu ar iebildi, kamēr mūsu konstatētie būtiskie trūkumi netiks novērsti. Vēl jo vairāk – jau šogad redzam, ka ilgstoši neatrisinātajām problēmām (joprojām nesakārtoto ilgtermiņa ieguldījumu uzskaiti, neieviesto uzkrāšanas principu, nepareizi klasificētās saistības), kuras jau vairākus gadus liek mums pieņemt lēmumu par modificētu atzinumu, ir piepulcējušās jaunas – neskaidrība ar bioloģiskiem un pazemes aktīviem (īpaši – būtiska to vērtības maiņa trīs mēnešu periodā), trūkumi atvasināto finanšu instrumentu vērtības noteikšanā, nepareizi atzītās (diskontētās) saistības. Ja nākamajā gadā atklāsim jaunus trūkumus vai secināsim, ka attiecībā uz ilgstoši neatrisinātajām problēmām nav progresa to risināšanā, būsīm spiesti sniegt negatīvu atzinumu vai atteikties sniegt atzinumu.

2. Kāpēc identificējam un vērtējam galveno revīzijas jautājumu (*Key Audit Matters*), un kāds ir izvērtējuma rezultāts

Šis ir **jau trešais gads**, kad mūsu revīzijas ziņojumā un arī atzinumā tiek iekļauts stāsts par t.s. **galveno revīzijas jautājumu**:

Iepriekšējos gados galvenā jautājuma godā nonāca transferti un nodokļu maksātāju naudas līdzekļu iesaldēšana kredītiestādēs, savukārt šogad – **Saimnieciskā gada pārskata sagatavošana**. **Kāpēc šāds jautājums, kas ir jāvērtē ik gadu**, veicot Saimnieciskā gada pārskata revīziju, **ir kļuvis par galveno revīzijas jautājumu?**

Jau iepriekšējā gadā, pabeidzot Saimnieciskā gada pārskata revīziju, **konstatējam neefektīvus procesus** naudas plūsmas pārskata sagatavošanā. Šie konstatējumi netika iekļauti revīzijas ziņojumā, jo tie neietekmēja mūsu atzinumu un Valsts kase, kas ir Saimnieciskā gada pārskata sagatavotāja, apņēmas trūkumus novērst. Lai gan attiecībā uz naudas plūsmas pārskata sagatavošanu trūkumi tiešām tika novērsti, tomēr **nolēām paraudzīties uz Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas procesu kopumā** un īpaši – uz valsts budžeta finanšu uzskaites pārskata sagatavošanu.

Revīzijā tika konstatēts, ka, **lai gan izvēlētais valsts budžeta finanšu uzskaites pārskatu sagatavošanas veids neatstāj ietekmi uz Saimnieciskā gada pārskatā atklājamo informāciju**, tomēr, piemērojot izvēlēto pieeju, **ir radīta situācija, kurā:**

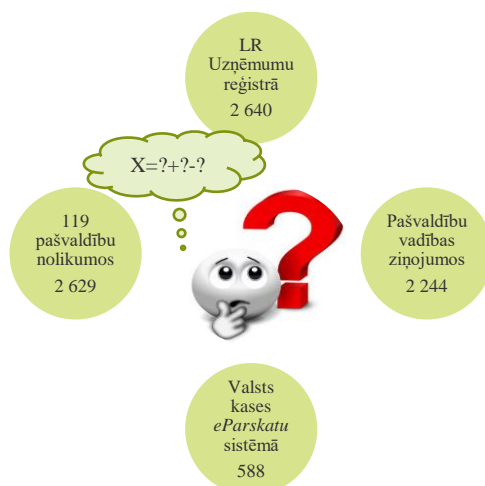
- ❖ finanšu **pārskati**, kas ir ietverti Saimnieciskā gada pārskatā, **nesniedz pilnīgu informāciju** gada pārskatu lietotājiem par konsolidējamās vienības finansiālo stāvokli un darbības finansiālajiem rezultātiem (*piemēram, ieguldījums kapitālsabiedrībā ir iekļauts ministrijas pārskatā, savukārt dividendes – valsts budžeta finanšu uzskaites pārskatā*);
- ❖ finanšu pārskatos, kas ir ietverti Saimnieciskā gada pārskatā, uzrādītā **informācija dublējas** (*piemēram, ieņēmumi un izdevumi, kas saistīti ar valsts finanšu darījumiem un tiek uzrādīti valsts budžeta finanšu uzskaites pārskatā, jau ir uzrādīti Valsts kases iestādes pārskatā*);
- ❖ Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas **process ir neefektīvs, jo dati**, kuri tiek uzskaitīti vairākos pārskatos, **ir jākorrigē pārskatu konsolidācijas procesā** (*piemēram, valsts budžeta finanšu uzskaites pārskatā uzskaitītie ieņēmumi no Valsts kases maksas pakalpojumiem un izdevumi valsts budžeta parāda vadībai konsolidācijas procesā tiek izslēgti*).

Mēs izprotam, ka izmaiņas Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas procesā nav ieviešamas uzreiz. Tomēr **brīdis, kad runāt par šādu izmaiņu nepieciešamību, mūsaprāt, ir ļoti piemērots. Pirmkārt, tāpēc, ka, ieviešot uzkrāšanas principu nodokļu uzskaitē, būs jāveido jauns pārskats (t.s. nodokļu bilance). Otrkārt – Saimnieciskā gada pārskats būtu sagatavojams ātrāk, lai tas būtu noderīgāks pārskata lietotājiem.**

Par šo iniciatīvu – ātrāku Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanu un līdz ar to arī ātrāku mūsu atzinuma sniegšanu par to – esam jau konceptuāli vienojušies ar Valsts kasi.

Revīzijā konstatējām arī, ka **sabiedrībai vienviet un bez maksas nav ērti pieejama aktuālā informācija par pašvaldību struktūru**, proti pašvaldību institūcijām, izveidotajām iestādēm un kapitālsabiedrībām. Daļa pašvaldību jau ir centralizējušas grāmatvedības uzskaiti un sagatavo kopīgu pārskatu par visām to iestādēm. Daļa pašvaldību ir ceļā uz centralizāciju. Taču **normatīvais regulējums joprojām paredz, ka katra iestāde sagatavo gada pārskatu, bet vismaz 1656 iestādes to nav izdarījušas.**

Dažādos avotos informācija par pašvaldību iestādēm un citām institūcijām atšķiras.

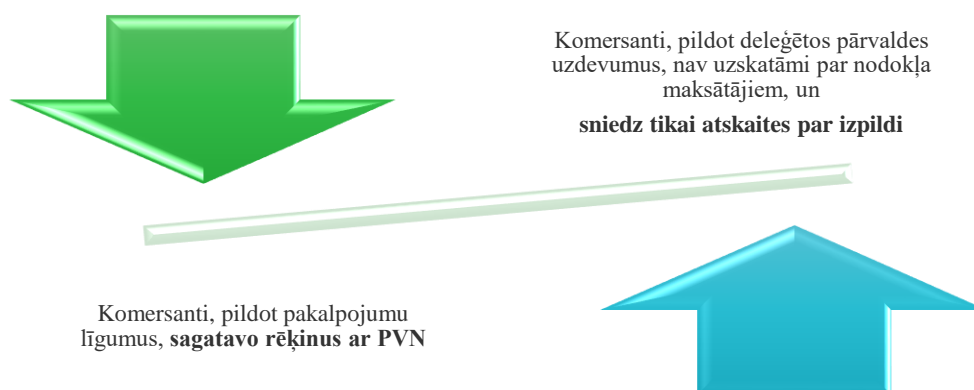
Kā veicamās aktivitātes problēmas risinājumam saskatām → **VARAM jāsniedz metodoloģisks atbalsts** pašvaldībām to struktūras veidošanā, savukārt **Finanšu ministrijai jāizvērtē, vai nav jāgroza normatīvie akti**, izslēdzot pienākumu katrai iestādei sagatavot gada pārskatu.

3. Kādi vēl būtiski jautājumi tika vērtēti revīzijā

Pārvaldes uzdevumu deleģēšana pašvaldībās

Vienādu deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildīšanai pašvaldībās tiek piemērota atšķirīga finansēšanas kārtība: maksājumi par pakalpojumiem vai dotācijas piešķiršana. Deleģēto uzdevumu īstenošanu pašvaldības finansē ar dotāciju vai pērkot pakalpojumu un maksājot PVN.

Izvēloties pārvaldes funkciju deleģēt un izpildot virkni nosacījumu, pašvaldībai PVN nav jāmaksā. Revīzijā konstatēts, ka, iespējams, **pašvaldības nav izvēlējušās normatīvajam regulējumam atbilstošu finansēšanas modeli un darījuma uzskaiti, kā rezultātā pēc revidentu aplēsēm ir nepamatoti izlietojušas vismaz 0,6 milj. euro.**

Pašvaldībām būtu jāizvērtē, vai to noslēgtie līgumi par pārvaldes uzdevumu deleģēšanu nodrošina labāko iespējamo līdzekļu izlietojumu.

VID IS drošība

Bez savstarpēji saskaņotiem informācijas sistēmu drošības pasākumiem un to izpildes uzraudzības nevar gūt pārliecību, vai VID rīcībā esošā informācija patiešām ir drošībā. Līdzīgi kā iepriekšējo gadu revīzijās situācija nav mainījusies. **VID joprojām nav novērsis jau 2015.gadā konstatētos trūkumus kopējā VID IS drošības pārvaldībā, jo līdzīgas problēmas konstatētas arī šogad** – IS drošības audita plāns nav izpildīts paredzētajā apjomā, pilnībā netika ievērotas tiesību aktu prasības par IS iedalīšanu drošības kategorijā, IS drošības risku analīzes biežumu un datu atjaunošanas iespēju pārbaudēm.

Valsts kontroles ieskatā šāda **VID IS drošības pārvaldība**, kura **nav īstenota kā vienots pasākumu kopums**, var radīt datu integritātes, pieejamības un konfidencialitātes riskus un nesamazināt krāpšanas un incidentu rašanās iespējamību. Piemēram, ne visām VID informācijas sistēmām ir noteikta drošības kategorija – pamata vai paaugstinātas drošības sistēma. Līdz ar to nav izvirzītas prasības, pret kurām novērtēt, vai informācijas aizsardzības pasākumi ir pietiekoši un atbilstoši katras informācijas sistēmas svarīgumam un tur apstrādātās informācijas nozīmībai.

Trūkumus VID IS drošības pārvaldībā atspoguļo arī IS drošības prasību ieviešana VID IS. Revīzijas laikā **detalizēti izvērtējam vienu VID IS un atklājam, ka ārpakalpojuma sniedzējam**, kas nodrošina sistēmas pilnu uzturēšanu, **ir plaša piekļuve informācijas un tehniskajiem resursiem**, bet sistēmas lietotāju veiktās darbības netiek fiksētas auditācijas pierakstos un netiek analizētas. Datu rezerves kopijas tiek veidotas lokāli, uz tās pašas datortehnikas, kurā glabājas oriģinālie dati, turklāt nav noteikts, cik ilgi jāuzglabā šo datu kopijas. Šādi elementāro IS drošības kontroļu **trūkumi rada datu manipulācijas risku.**

Patentmaksā

Lai arī **patentmaksu ieņēmumu kopsumma** valsts budžetā nav liela, tomēr pēdējo **četrus gadus laikā** tā ir **pieaugusi par 24%**. Šāds **nodokļa veids veicina** jaunu šī ekonomikas sektora pārstāvju – **fizisko personu kā sīkuzņēmēju (amatnieki, frizieri, fotogrāfi u.c.) – ienākšanu tirgū** vai arī **palīdz legalizēt** mazo saimniecisko darbību, **iznākot no ēnu ekonomikas sektora**, lai būtu oficiāli Latvijas uzņēmējdarbības vides pārstāvji, maksājot atbilstošu nodokli valstij.

Revīzijā, vērtējot nodokļu maksātāju **reģistrēšanas procesus** VID, konstatējām, ka VID īstenotie **procesi ir sadrumstaloti** un sastāv no daudziem sīkiem soļiem, **tāpēc** nodokļu maksātājam **ir liela iespēja kļūmisties** vai neveikt kādu nepieciešamo darbību, **bet attiecīgās kļūdas VID savlaicīgi neatklāj un tās netiek koriģētas.**

11.piemērs – *fiziskā persona atbilstoši izvēlētajam patentmaksas periodam veic maksājumu un strādā, uzskatot, ka ir saņēmusi patenta maksātāja statusu, bet aizmirst iesniegt iesniegumu, taču VID nevar reģistrēt personu par patentmaksātāju, ja iesniegums nav iesniegts. VID ir jāseko līdzi personu veiktajām patentmaksām un, konstatējot, ka iesniegums par reģistrēšanos nav iesniegts, jānosūta personai atgādinājums par pienākumu iesniegt arī attiecīgo iesniegumu.*

2.piemērs – *ja fiziskā persona nolemj kļūt par patentmaksātāju uz vienu mēnesi, piemēram, augustu, tai jūlijā septiņas darba dienas līdz augusta sākumam ir jāiesniedz VID iesniegums un vienlaicīgi jāsamaksā patentmaksā par augusta mēnesi. VID, saņemot iesniegumu, pārbauda datus un reģistrē personu par patentmaksātāju vai pieņem lēmumu par atteikumu reģistrēt kā patentmaksātāju. Gadījumā, ja minētā persona nolems turpināt patentmaksātāja darbību arī septembrī, septiņas darba dienas pirms iepriekš reģistrētā patentmaksas perioda beigām tai jāiesniedz jauns iesniegums par reģistrāciju patentmaksas veikšanai (jau par septembri) un vienlaicīgi jāsamaksā arī patentmaksā par jauno periodu. Savukārt VID katru reizi jāpārbauda dati un jāreģistrē vai jāatsaka reģistrācija.*

Šāda **pieeja ir smagnēja, birokratizēta un rada administratīvo slogu** nodokļu maksātājiem un resursu nelietderīgu izlietojumu nodokļu administrācijai. Lai mazinātu šo slogu un racionalizētu VID darbu, **būtu jāsakārto patentmaksas maksātāju reģistrēšana, padarot to ērtāku, ātrāku un vienkāršāku, kā arī izmantojot mūsdienu tehnoloģijām atbilstošus risinājumus.**

4. Kādi ir atbilstības jautājumu izvērtējuma rezultāti

Jau ceturto gadu finanšu revīzijās vērtējam arī atbilstības jautājumus (*t.i., dažādus pasākumus, aktivitātes, projektus, kuru realizēšanai resoram ir piešķirti valsts budžeta līdzekļi*) un par katru izvēlēto atbilstības jautājumu sniedzam arī atsevišķu atzinumu. **Atbilstības jautājumu vērtēšana**, mūsu ieskatā, ir būtiski svarīga, jo tā mēs gūstam pārlicību, ka valsts pārvalde ar valsts resursiem rīkojas, ievērojot tiesību aktus, efektīvi un sabiedrības interesēs. Vienlaikus šo jautājumu izvērtējuma rezultāti var sniegt būtisku informāciju ikgadējā budžeta sagatavošanā, īpaši attiecībā uz tiem atbilstības jautājumiem, kurus izvērtējot esam nonākuši pie negatīva rezultāta (*t.i., esam snieguši modificētu atzinumu: atzinumu ar iebildi, negatīvu atzinumu vai atteikumu sniegt atzinumu*). Un šādu atbilstības jautājumu, par kuriem sniedzam modificētu atzinumu, **konstatējumus un secinājumus** Finanšu ministrijai ir iespēja izmantot, lai uzlabotu budžeta veidošanas procesu, piemēram, izdevumu pārskatīšanā, nodrošinot, ka budžeta līdzekļi tiek piešķirti tikai tādiem pasākumiem, aktivitātēm un projektiem, kas tiek veikti atbilstoši tiesību aktiem, mērķtiecīgi un jēgpilni.

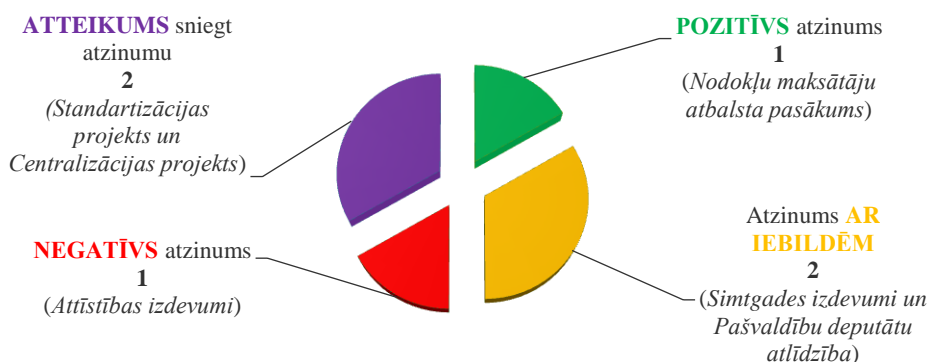
Jau pabeidzot finanšu revīzijas ministrijās un centrālajās valsts iestādēs, kuru rezultātā puse (*t.i., 25 no 50*) no sniegtajiem atzinumiem par atbilstības jautājumiem bija modificēti, lūdzām finanšu ministru:

ņemt vērā revīzijās konstatēto, novēršot trūkumus budžeta pieprasījumu izvērtējumā un finansējuma izlietojuma kontrolē: 1) izvērtējot budžeta pieprasījumu atbilstību paredzētajiem mērķiem un sasniedzamajiem rezultātiem pirms iekļaušanas gadskārtējā valsts budžeta likuma projektā; 2) veicot izvērtējumu valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas procesā un atbalstot iestāžu priekšlikumus finansējuma pārdalīšanai resora ietvaros citiem neatliekamajiem pasākumiem un prioritātēm, aicinām pievērst padziļinātu uzmanību arī prioritāro pasākumu starpposma rezultātu sasniegšanai.

Saimnieciskā gada pārskata revīzijā:

- ❖ turpinājām vērtēt trīs t.s. horizontālos atbilstības jautājumus (*jautājumi, par kuriem atzinumi jau ir sniegti ministrijām, centrālajām valsts iestādēm un pašvaldībām, un Saimnieciskā gada pārskata revīzijā tiek vērtēti papildu aspekti, kas pārsniedz konkrētā resora / konkrētās pašvaldības atbildību*) – Simtgades izdevumi, Attīstības izdevumi un Pašvaldību deputātu atlīdzība;
- ❖ vērtējam trīs Saimnieciskā gada pārskata revīzijai būtiskus jautājumus – Standartizācijas projekts, Centralizācijas projekts un Nodokļu maksātāju atbalsta pasākumi.

Šo jautājumu izvērtēšanas rezultāti nav iepriecinoši, jo tikai par vienu jautājumu varējām sniegt pozitīvu atzinumu:

Lai gan **atzinumu modificēšanas iemesls atbilstības jautājumiem** līdzīgi kā gada pārskata gadījumā ir neatbilstību būtiskums un visaptverošums, tomēr atšķirībā no gada pārskata, kur pamatā konstatētās neatbilstības tiek salīdzinātas ar būtiskumu pēc vērtības, atbilstības jautājumu atzinuma veids **norāda arī uz sagaidāmo rīcību**:

Atzinums ar iebildēm	Negatīvs atzinums	Atteikums sniegt atzinumu
<ul style="list-style-type: none"> • tiek sniegts, ja ir nepieciešama tūlītēja rīcība, lai novērstu konstatētās būtiskās neatbilstības un nodrošinātu, ka konkrētie darījumi (aktivitātes) tiek veikti atbilstoši, mērķtiecīgi un jēgpilni. Ja šāda rīcība neseko, pastāv augsts risks, ka nākamās revīzijas rezultātā būs spiesti sniegt negatīvu atzinumu. 	<ul style="list-style-type: none"> • nozīmē, ka revīzijā konstatētas būtiskas un visaptverošas neatbilstības, iestādēm nenodrošinot normatīvajos aktos noteikto funkciju veikšanu vai iekšējās kontroles sistēmas pietiekamu un atbilstošu darbību. Atsevišķos gadījumos negatīvais atzinums var norādīt uz nepieciešamību steidzami pārvērtēt darījuma (aktivitātes) turpināšanas lietderību, jo pastāv pamatotas bažas, ka finanšu līdzekļu ieguldījums plānoto mērķi nesasniedz. 	<ul style="list-style-type: none"> • nozīmē to, ka revidenti nevarēja iegūt pietiekamus pierādījumus un pārliecināties par darījuma atbilstību izvēlētajiem vērtēšanas kritērijiem. Mēs atsakāmies sniegt atzinumus tādos gadījumos, kad, piemēram, uzskaites nepilnību dēļ nevaram iegūt pierādījumus par aktivitātei piešķirtā finansējuma izlietojumu, aktivitāti reglamentējošā normatīvā bāze ir neviennozīmīgi interpretējama u.c. Mūsu atteikums sniegt atzinumu no turpmākās rīcības viedokļa ir vērtējams pēc būtības – vai ir jāveic normatīvās bāzes sakārtošana vai jānodrošina izsekojama finansējuma uzskaitē u.tml.

Arī nemodificēta jeb pozitīva atzinuma gadījumā, ja atklājam trūkumus, par kuriem vēlamies sniegt papildu skaidrojošu informāciju, **atzinumā pievienojam apstākļus akcentējošu rindkopu**:

Atzinums bez iebildēm

tiek sniegts gadījumos, kad gūstam pārliecību, ka **piešķirtais finansējums** atbilstības jautājuma realizēšanai visos būtiskajos aspektos **ir izlietots atbilstoši** piešķiršanas mērķim un sasniedzot plānotos rezultātus, ievērojot tiesību aktus, plānošanas dokumentus, valstiski (vai starptautiski) atzītu praksi un nozares standartus, kas uz to attiecas.

..... tomēr, ja vēlamies vērēt uzmanību uz atsevišķiem trūkumiem vai norādīt uz riskiem, kas turpmāk var ietekmēt atbilstības jautājumam piešķirtā finansējuma atbilstošu izlietojumu, **atzinuma** bez iebildes pievienojam apstākļus akcentējošu rindkopu.

Lai nonāktu līdz lēmumam par atzinuma veidu, katram atbilstības jautājumam sākotnēji ir izvirzīti kritēriji, pēc kuriem šis jautājums tiks vērtēts un revīzijas laikā ir veikts šo kritēriju novērtējums.

4.1. Attīstības izdevumi

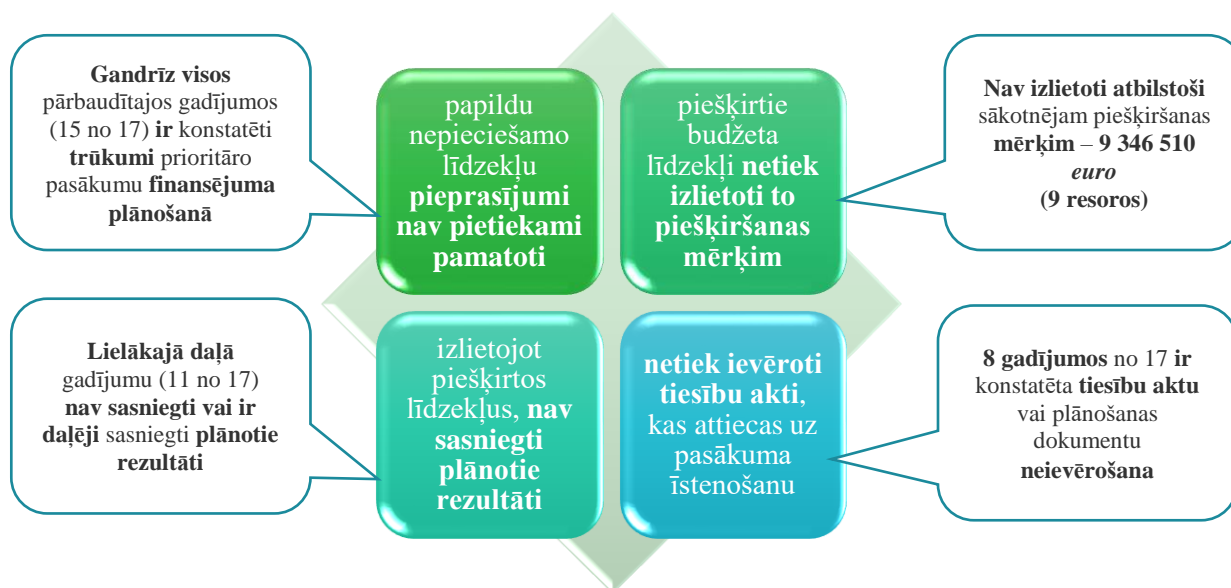
Jau vairākus gadus pēc kārtas finanšu revīzijās norādām uz nepieciešamību uzlabot finanšu vadību, tostarp, pilnveidojot nepieciešamo līdzekļu plānošanas procesu, kā arī rūpīgi sekojot finansējuma izlietojuma atbilstībai.

Pabeidzot finanšu revīzijas ministrijās un centrālajās valsts iestādēs, par attīstības izdevumu izlietošanas atbilstību sniedzām **17 atzinumus**, no kuriem lielākā daļa (**15 atzinumi**) ir modificēti, turklāt vairāk nekā puse – negatīvi:

Resors	Jautājuma nosaukums	Piešķirtais finansējums	Atzinums
Ekonomikas ministrija	Atbalsta programma mājokļu pieejamībai jaunajām ģimenēm vai jaunajiem speciālistiem	6 112 000	Bez iebildēm, akcentējot apstākļus
	Investīciju piesaistes un uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas pasākumi	784 773	Ar iebildēm
Finanšu ministrija	FM kapacitātes stiprināšana , t.sk. ēnu ekonomikas apkarošanai, VID stratēģisko mērķu sasniegšanai (t.sk. muitnieku, inspektoru un finanšu policistu atalgojumam)	3 105 661	Ar iebildēm
Iekšlietu ministrija	IeM padotībā esošo iestāžu nodrošināšana ar funkciju izpildei nepieciešamo bruņojumu	4 113 277	Negatīvs
Izglītības un zinātnes ministrija	Valmieras J.Daliņa stadiona rekonstrukcijas un vieglatlētikas manēžas būvniecības projekta īstenošana	4 000 000	Negatīvs
	Olimpiskā centra “Ventspils” attīstības projektu īstenošana	2 350 000	Negatīvs
Labklājības ministrija	Alternatīvo ģimenes aprūpes formu attīstība	1 026 007	Negatīvs
	Sociāla rakstura institūciju kapacitātes stiprināšana un sociālās programmas bērnu tiesību aizsardzības jomās un ar šiem pasākumiem saistīto IT sistēmu pielāgošana	619 000	Negatīvs
Ministru kabinets	Ekspertu piesaiste reformu novērtēšanai un kapacitātes stiprināšana	225 444	Ar iebildēm
Prokuratūra	Prokuratūras struktūrvienību ēkas Kalpaka bulvārī 6, Rīgā	96 800	Negatīvs

Resors	Jautājuma nosaukums	Piešķirtais finansējums	Atzinums
	remontdarbi		
NEPLP	Latvijas Televīzijas kapacitātes stiprināšana	4 000 000	Ar iebildēm
	Latvijas Radio kapacitātes stiprināšana	2 350 000	Ar iebildēm
Satiksmes ministrija	Dzelzceļa publiskā infrastruktūra	4 000 000	Negatīvs
Tiesībsargs	Nacionālais preventīvais mehānisms	145 149	Ar iebildēm
Tieslietu ministrija	Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmas (URIS) modernizācija	1 053 455	Negatīvs
Veselības ministrija	Latvijas Antidopinga biroja izveidei	699 943	Ar iebildēm
Zemkopības ministrija	Administratīvās kapacitātes palielināšana	1 500 000	Bez iebildēm, akcentējot apstākļus
	KOPĀ	30 631 509	2 / 7 / 8

Vērtējot attīstības izdevumu izlietojuma atbilstību, konstatētas četras galvenās problēmas, kas arī bija pamatā atzinumu modificēšanai:

Papildus ministriju un centrālo valsts iestāžu revīziju rezultātiem Saimnieciskā gada pārskata revīzijā vērtējām Attīstības izdevumu atbilstības jautājumu, par kuru sniedzam negatīvu atzinumu:

Izvērtētais jautājums:

Atzinums:

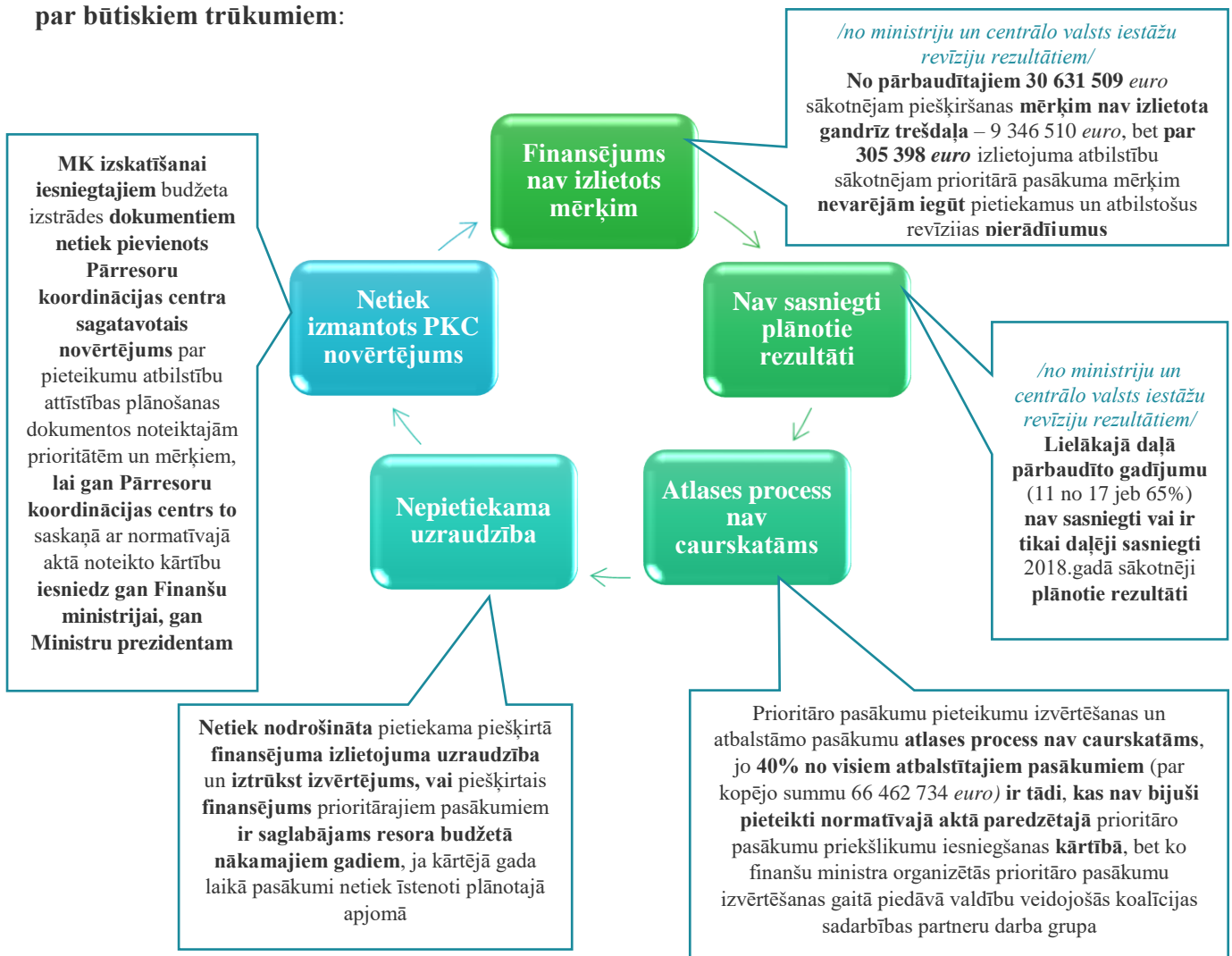
Vai piešķirtais finansējums attīstības izdevumiem ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim, ievērojot attiecināmos tiesību aktus un sasniedzot plānotos rezultātus?

NEGATĪVS

Lai gan atzinums pamatā ir balstīts uz ministriju un centrālo valsts iestāžu revīziju rezultātiem, Saimnieciskā gada pārskata **revīzijā vērtējam papildu jautājumus:**

- ❖ **vai** Finanšu ministrijā un Pārresoru koordinācijas centrā **ir izveidots efektīvs prioritāro pasākumu pieteikumu izvērtēšanas process;**
- ❖ **vai** finanšu ministra nodrošinātais prioritāro pasākumu izvērtēšanas **process**, organizējot darba grupas sanāksmes, **nodrošina prioritāro pasākumu izvēli atbilstoši attīstības plānošanas dokumentiem**, nozaru attīstības plāniem un atbilstoši nozares prioritāro pasākumu sarakstā norādītajai nozīmīguma secībai **un vai budžeta izstrādes dokumentos ir izsekojams, pēc kādiem kritērijiem prioritārie pasākumi ir izvēlēti;**
- ❖ **vai izdevumu pārskatīšanas procesa rezultāts attiecībā uz vērtētajiem prioritārajiem pasākumiem ir sasniedzis** Likumā par budžetu un finanšu vadību pasākumiem **noteikto izdevumu pārskatīšanas mērķi.**

Attīstības izdevumu jautājums ir bijis aktuāls vairākās Valsts kontroles revīzijās – gan finanšu, gan arī lietderības revīzijā “Budžeta vadības sistēmas efektivitāte: 1.daļa – budžeta plānošanas cikla efektivitātes izvērtējums” –, un arī šīs Saimnieciskā gada pārskata revīzijas izvērtējuma rezultāti liecina par būtiskiem trūkumiem:

! Lai gan attīstības izdevumi veido tikai nelielu valsts budžeta daļu, tomēr tas ir finansējums, ko atvēlam valsts attīstībai un noteikto prioritāšu un mērķu sasniegšanai. Par šiem izdevumiem ik gadu ir arī visskaļākās diskusijas, bāzes izdevumus, kas ir būtiskākā budžeta daļa, atstājot otrā plānā.

Tāpēc revīzijā konstatētais liek uzdot jautājumu – ja jau naudas sadale ir politiskā kompromisa rezultāts (*turklāt, nonākot līdz kompromisam, tiek pārkāpta normatīvajos aktos noteiktā kārtība*) un par piešķiruma mērķiem un plānotajiem rezultātiem tiek aizmirsts, kolīdz finansējums ir iekļauts resora budžetā, kā un vai vispār ir iespējams sasniegt valsts attīstības mērķus?

Tā kā uz šo jautājumu šobrīd varam sev sniegt vien noliedzošu atbildi, tad atbilstošs ir arī mūsu novērtējuma rezultāts – negatīvs atzinums.

4.2. Simtgades izdevumi

Jau otro gadus pēc kārtas finanšu revīzijās horizontāli vērtējam Simtgades svinību izdevumus. Pagājušajā gadā secinājām, ka ne plānotais, ne faktiski izlietotais finansējums nav un, visdrīzāk, nebūs drošticami saskaitāms – gan Simtgades svinību atvērtās koncepcijas dēļ, gan arī tādēļ, ka resoriem nepastāv ierobežojumi budžeta bāzē jau piešķirtā finansējuma novirzīšanai Simtgades pasākumiem un tiem nav noteikts arī pienākums šo novirzīto finansējumu atsevišķi uzskaitīt.

Pabeidzot finanšu revīzijas ministrijās un centrālajās valsts iestādēs, 14 resoriem esam snieguši pozitīvus atzinumus, savukārt Kultūras ministrijai – atzinumu ar iebildēm šādu trūkumu dēļ:

- ❖ atšķirībā plānotajā finansējumā gandrīz 5 milj. euro apmērā;
- ❖ atšķirībā plānotajā un īstenotajā aktivitāšu skaitā → 85 plānotās aktivitātes vs. 320 faktiski realizētās;
- ❖ atšķirīgas pieejas, piešķirot finansējumu 98 tūkst. euro ar atsevišķu Saeimas lēmumu piemērošanā;
- ❖ finansējuma 167 tūkst. euro apmērā piešķirumu kapitālsabiedrībām 2018.gada decembrī aktivitātes *Latvijas Skolas soma* satura veidošanai;
- ❖ nekvalitatīvu izlietotā finansējuma uzraudzību un formālu pieeju, pārbaudot atskaites;
- ❖ neatbilstoši mērķim izlietoto finansējumu 446 tūkst. euro apmērā pasākumam *Latvijas filmas Latvijas simtgadei*.

Papildus ministriju un centrālo valsts iestāžu revīziju rezultātiem, Saimnieciskā gada pārskata revīzijā vērtējam Simtgades izdevumu atbilstības jautājumu, par kuru sniedzam atzinumu ar iebildēm:

Izvērtētais jautājums:

Atzinums:

Vai piešķirtais finansējums Latvijas valsts simtgades svinību nodrošināšanai ir izlietots atbilstoši tā piešķiršanas mērķim, tiesību aktiem un plānošanas dokumentiem, kas uz to attiecas?

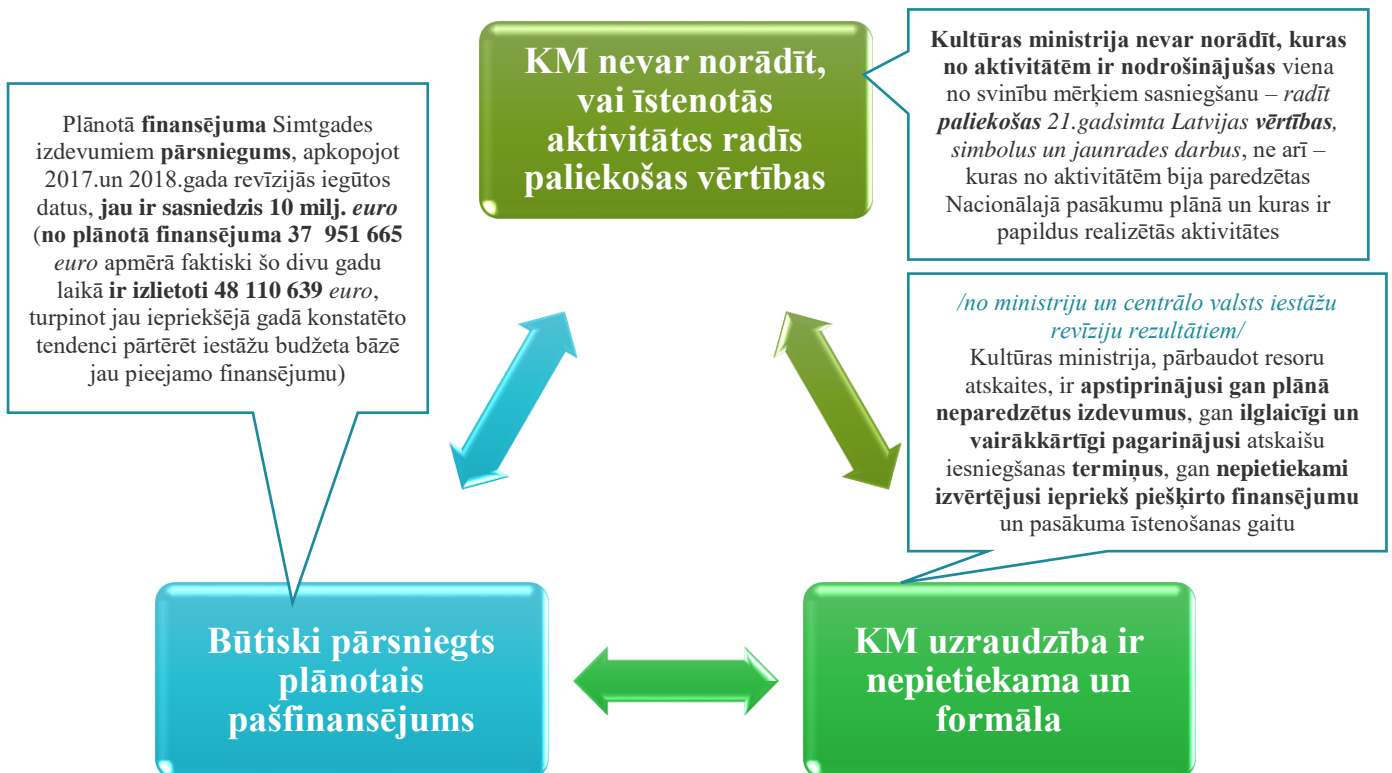
AR IEBILDĒM

Atzinumu pamatā balstījām uz ministriju un centrālo valsts iestāžu revīziju rezultātiem, īpaši akcentējot, ka **Kultūras ministrija**, kura saņēma atzinumu ar iebildēm, 2018.gadā ir realizējusi būtiskāko daļu (79%) no valsts budžeta finansētā Simtgades aktivitāšu skaita – 320 aktivitātes. Saimnieciskā gada pārskata revīzijā, iegūstot papildu informāciju no resoriem un pašvaldībām par realizēto 1294 aktivitāšu (421 aktivitāti īstenojušas ministrijas, centrālās valsts iestādes un valsts kapitālsabiedrības, no kuras 14 aktivitātes īstēnotas kopā ar pašvaldībām, un pašvaldības īstenojušas vismaz 873 papildu aktivitātes) sadalījumu pēc dažādām pazīmēm, vērtējām papildu jautājumu – vai Simtgades ietvaros īstēnotās aktivitātes saistītas ar Simtgades mērķa sasniegšanai izvirzītajām tēmām, sagaidot, ka:

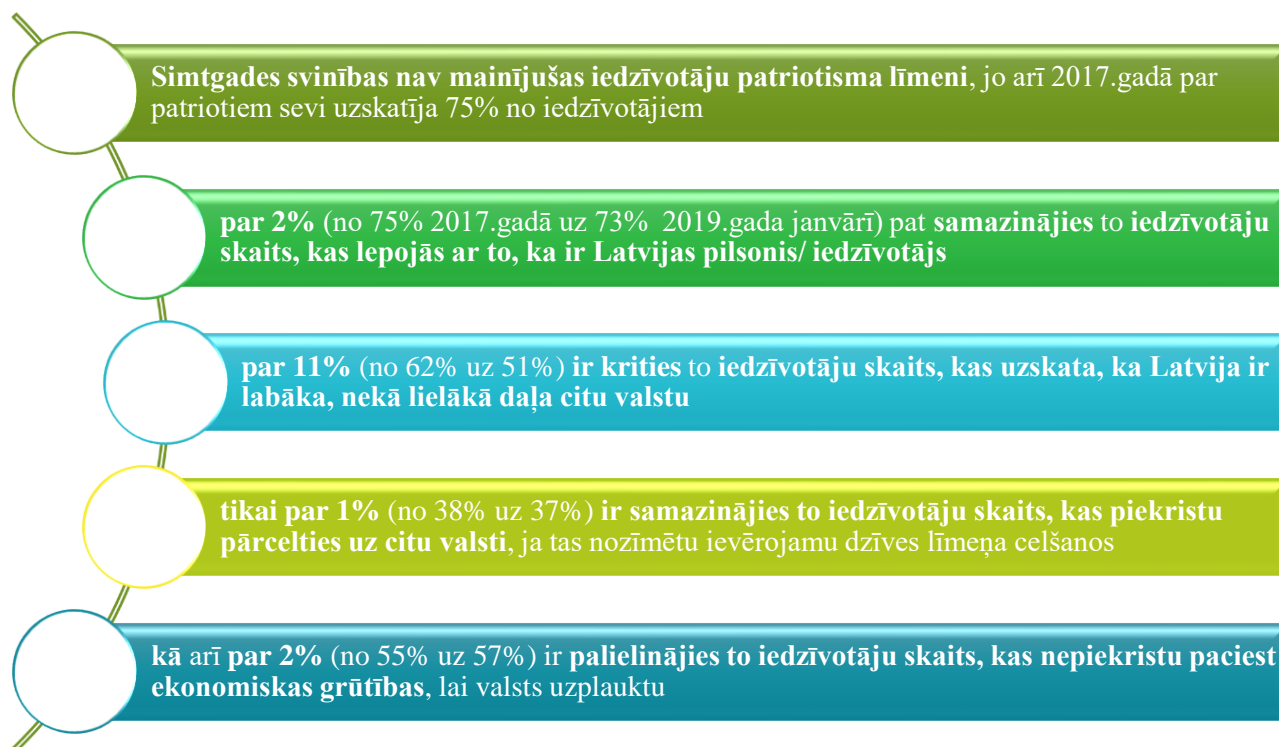
- ❖ resoros ir pieejama informācija par īstēnoto aktivitāšu sadalījumu pēc to novitātes: 1) jauna un īpaši Simtgadei veltīta aktivitāte; 2) regulāra, jau līdz šim realizēta aktivitāte, 3) infrastruktūras un vides objekti;
- ❖ resoros ir pieejama informācija par īstēnoto aktivitāšu sadalījumu pēc pazīmēm: 1) paliekoša vērtība; 2) nav nosakāma nākotnes atdeve; 3) vienas dienas pasākums svētku sajūtas radīšanai.

Ņemot vērā Valsts kontroles un Kultūras ministrijas viedokļu atšķirību par Simtgades pasākumu norises sekmīgumu, kā arī atsaucoties uz parakstu vākšanu iniciatīvu “Simgades svinību naudas novirzīšana vēža ārstēšanai”, sadarbībā ar pētījumu centru SKDS 2019.gada janvārī tika veikta arī iedzīvotāju aptauja.

Revīzijas rezultātā nonācām pie secinājuma, ka ir apstiprinājies jau iepriekšējā gadā revidentu norādītais risks – ne sabiedrībai, ne Ministru kabinetam nebūs iespējams iegūt pilnīgu un patiesu informāciju par Simtgades svinībām izlietoto finansējumu, kā arī:

Tā kā Simtgades svinību **virsmērķis ir stiprināt Latvijas sabiedrības valstsgribu**, piederības sajūtu valstij un mīlestību pret Latvijas zemi, rosinot pašorganizējošus procesus un sadarbību, **būtiska nozīme ir sabiedrības valstiskās piederības noskaņojuma rādītājiem, sabiedrības pašas vērtējumam par šī mērķa sasniegšanu, kā arī viedoklim par svinībām un to tēriņiem**. Aptaujas rezultāti liecina, ka, salīdzinot SKDS rīcībā esošos datus uz 2017.gada septembri ar 2019.gada janvāra rādītājiem:

Iedzīvotāju viedoklis attiecībā uz zināšanām par Simtgades svinību tēriņiem un svinību ilgumu ir **neviennozīmīgs – gandrīz puse jeb 48% iedzīvotāju uzskata par sliktām savas zināšanas par Simtgades svinībām piešķirtā valsts budžeta tērēšanu, tomēr:**

- ❖ vairāk nekā puse jeb **58%** no visiem aptaujātajiem iedzīvotājiem **uzskata, ka Simtgades svinībām paredzēto naudu labāk būtu bijis tērēt citiem/savādākiem svinību pasākumiem**, un tikai 14% norāda, ka nauda svinībām tiek tērēta labi un prātīgi;
- ❖ **uzskatam, ka valstij no budžeta līdzekļiem svinībām būtu vajadzējis tērēt mazāk naudas, piekrita 76%** iedzīvotāju, un tikai 2% iedzīvotāju uzskata, ka būtu vajadzējis tērēt vairāk naudas.

Jautājot, kāds ir sabiedrības viedoklis par to, ka Simtgades svinības Latvijā ilgst piecus gadus, konstatējams, ka **69% iedzīvotāju uzskata, ka Simtgades svinībām vajadzētu ilgt vienu gadu**, bet tam, ka svētkus vajadzētu svinēt piecus gadus, piekrīt tikai 7% respondentu.

Lai gan **sabiedrības viedoklis**, kuru ieguvām aptaujas rezultātā, **neietekmē mūsu atzinumu**, tomēr tas palīdz gūt pārliecību, ka **savā vērtējumā par trūkumiem Simtgades svinību kontekstā neesam vientuļi**.

Turklāt, kā jau solījām pagājušajā gadā, **Simtgades izdevumiem turpināsim sekot līdzī līdz šo svinību noslēgumam – tāpat, vismaz vēl trīs gadus**.

4.3. Pašvaldību deputātu atlīdzība

Jau 2017.gada Saimnieciskā gada pārskata revīzijā konstatējām trūkumus pašvaldību deputātu atlīdzībā (piemēram, nosakot pašvaldību deputātu atlīdzību, pašvaldības atšķirīgi interpretē Atlīdzības likumā noteiktos apmēra ierobežojumus), kuru novēršanai **sniedzām ieteikumu Valsts kancelejai.**

Deputātu atlīdzība atbilstoši Atlīdzības likuma normām jānosaka pašvaldības domei. Pašvaldības domes deputātu **mēnešalgas apmērs nedrīkst pārsniegt mēneša vidējo darba samaksu valstī**, turklāt deputātu **mēnešalgām ir piemērots Atlīdzības likumā noteikts koeficients.** Tā 2018.gadā atlīdzības aprēķināšanai bija jāizmanto 2016.gada vidējā darba alga – 859 *euro*, bet 2019.gada atlīdzības aprēķināšanai ir jāizmanto bāzes mēnešalgas apmērs, kas atbilst 2017.gada mēneša vidējai darba samaksai – 926 *euro*.

No Atlīdzības likuma izriet, ka **pašvaldības domes deputāti, kuriem ir algots amats domē, galvenokārt domes priekšsēdētājs un tā vietnieki, saņem mēnešalgu par pilna laika darbu**, kas ir 40 stundas nedēļā jeb 160 stundas mēnesī. Savukārt domes **deputātiem, kuri neieņem algotu amatu domē, mēnešalga jānosaka proporcionāli nostrādātajam laikam**, tas ir, par nostrādātajām stundām. Saskaņā ar Valsts kancelejas sniegto likuma normu skaidrojumu pašvaldībām ir arī jāveic deputātu darba laika uzskaitē.

Savukārt **piemaksas var noteikt tikai tiem deputātiem, kuri ieņem algotu amatu domē.** Turklāt deputāti var saņemt tikai piemaksas par papildu darbu pašvaldībā, bet viņiem **nav tiesību uz Atlīdzības likumā noteiktajām vispārējām piemaksām, piemēram, par virsstundām vai darbu brīvdienās.**

Lai gūtu priekšstatu par situāciju visās 119 pašvaldībās, šī gada revīzijā **izvērsām sadarbību ar pašvaldību zvērinātiem revidentiem**, nosakot pašvaldību deputātu atlīdzību kā horizontālu atbilstības jautājumu, **aicinot pašvaldību zvērinātos revidentus pēc noteiktas metodikas pārbaudīt pašvaldību domju deputātu atlīdzības aprēķināšanas un uzskaites atbilstību** likuma normām. Līdz ar to zvērinātiem revidentiem bija jāsniedz atzinums par to, vai pašvaldības noteiktā deputātu atlīdzības kārtība atbilst likuma prasībām un aprēķinātais atlīdzības apmērs nepārsniedz likumā noteiktos ierobežojumus.

Apkopojot zvērināto revidentu paveiktā darba rezultātus par kopējo situāciju pašvaldību deputātu atlīdzībā (*no 116 atzinumiem 39 ir modificēti (32 ar iebildēm un 7 negatīvi)*), **sniedzam atzinumu ar iebildēm:**

Izvērtētais jautājums:

Atzinums:

Vai pašvaldības noteiktā deputātu atlīdzības kārtība atbilst likuma prasībām un aprēķinātais atlīdzības apmērs nepārsniedz likumā noteiktos ierobežojumus?

AR IEILDĒM

Zvērinātie revidenti atklāja, ka **Atlīdzības likuma prasības pilnībā ievēroja tikai 31% pašvaldību**, 69% neievēroja vai ievēroja daļēji. **Neraugoties uz Valsts kontroles aizrādījumiem**, kas pašvaldību pārstāvjiem tika izteikti jau revīzijas laikā, 2018.gadā **liela daļa pašvaldību turpināja iesākt negatīvo praksi:**

- ❖ **82 pašvaldības nav ievērojušas vai daļēji ir ievērojušas normatīvā akta prasības** deputātu atlīdzības noteikšanā, tajā skaitā 38 pašvaldības ir veikušas grozījumus deputātu atlīdzības noteikšanas kārtībā, savukārt 44 pašvaldības nav nodrošinājušas pašvaldību deputātu atlīdzību

reglamentējošo iekšējo dokumentu un piemērotās prakses atbilstību spēkā esošajam normatīvajam regulējumam;

- ❖ pašvaldību izstrādātajos **iekšējos normatīvajos aktos tiek piemērots pretējs regulējums** politikas īstenotāja – Valsts kancelejas – sniegtajam skaidrojumam deputātu atlīdzības jomā, t.i., Valsts kanceleja, sniedzot atbildes uz tai uzdotajiem jautājumiem, atsaucas uz Atlīdzības likuma 5.pantu un likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 1.pantu, rezumējot, ka deputātam par tā pienākumu veikšanu pienākas atlīdzība, no kuras nevar atteikties. Savukārt pašvaldības atsaucas uz VARAM vietnē tīmeklī sniegtu viedokli, ka pašvaldības deputātiem ir tiesības atteikties no atlīdzības par deputāta pienākumu pildīšanu;
- ❖ **62 pašvaldībās domes deputātiem, kuri neņem algotu amatu domē, mēnešalgas stundas likme pārsniedz** Atlīdzības likuma 5.pantā noteiktos ierobežojumus, un joprojām 39 pašvaldības turpina atšķirīgi interpretēt Atlīdzības likumā noteiktos mēnešalgas apmēra ierobežojumus.

Informācija par konstatētajiem būtiskajiem pārkāpumiem domes deputātu atlīdzības noteikšanā, kas saistīti ar iespējami nelikumīgu pašvaldības budžeta līdzekļu izlietošanu, **ir iesniegta arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā.**

! Šī jautājuma aktualitāti visas Eiropas mērogā raksturo arī Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa veiktais pētījums un dalībvalstīm, tai skaitā Latvijai, sniegtās rekomendācijas. Eiropas Padome **aicina dalībvalstis noteikt atlīdzības robežas**, uzsverot, ka tās apmēram nevajadzētu būt atkarīgam no reģiona labklājības un attīstības līmeņa, kā arī norāda, ka ir būtiski maksāt vēlētiem pārstāvjiem to ieguldītajam darbam adekvātu atlīdzību, piemērojot skaidru, saprotamu sistēmu un pastāvīgi veicot neatkarīgus auditus par piemērošanas praksi.

4.4. Standartizācijas un Centralizācijas projekts

Gan finanšu, gan atbilstības un lietderības revīzijās nereti secinām, ka svarīgu aktivitāšu neveiksmīgas realizēšanas iemesls ir neprasmiņi vadīts projekts (*piemēram, E-veselība, pasažieru vilcienu iepirkums, cietumu būvniecība, Rīgas pils aprīkojuma iegāde un restaurācija, muitas kontroles punktu aprīkojums u.tml.*).

Šajā revīzijā paraudzījāmie uz diviem projektiem, kas ir būtiski finanšu datu kvalitātes uzlabošanai un efektīvākai atbalsta funkcijas – grāmatvedības uzskaites – organizēšanai:

Standartizāciju vērtējam, jo:

- standartizācijas projektam bija jābūt solim uzskaites procesu standartizācijas virzienā ar izdevumu samazināšanas efektu, turklāt tas ietekmē visas valsts un pašvaldību iestādes – visām no 2019.gada jāievieš būtiskas izmaiņas grāmatvedības uzskaites kārtošānā

Centralizāciju vērtējam, jo:

- centralizācija, ir viens no Valsts pārvaldes reformu plāna uzdevumiem atbalsta funkciju centralizēšanas virzienā, lai paaugstinātu valsts pārvaldes darbības efektivitāti. Jautājumu uzskatījām par būtisku, jo šī projekta gaitā iegūto pieredzi varētu izmantot citu atbalsta funkciju centralizēšanas projektos

Abi šie projekti – Standartizācija un Centralizācija – ir cieši saistīti, un viena projekta rezultāti var ietekmēt arī otra projekta rezultātus, jo, lai varētu veikt grāmatvedības uzskaites centralizāciju, vispirms ir jāveic finanšu uzskaites procesu standartizācija. Abus šos projektus uzskatām par būtiskiem arī tāpēc, ka Latvija ir vienīgā Baltijas valsts, kurā grāmatvedības uzskaitē tiek kārtota decentralizēti. Jāuzsver, ka atbalsta funkciju – grāmatvedības, personāla vadības, iepirkumu organizēšanas – centralizēšanas ideja valsts pārvaldē ir jau vairāk nekā 10 gadus, kuru laikā valstiskā līmenī tā arī nav izdevies centralizēt pat tik ļoti reglamentētu funkciju kā grāmatvedības uzskaitē.

4.4.1. Standartizācija

Izvērtējot Standartizācijas projektu, atteicāmie sniegt atzinumu:

Izvērtētais jautājums:

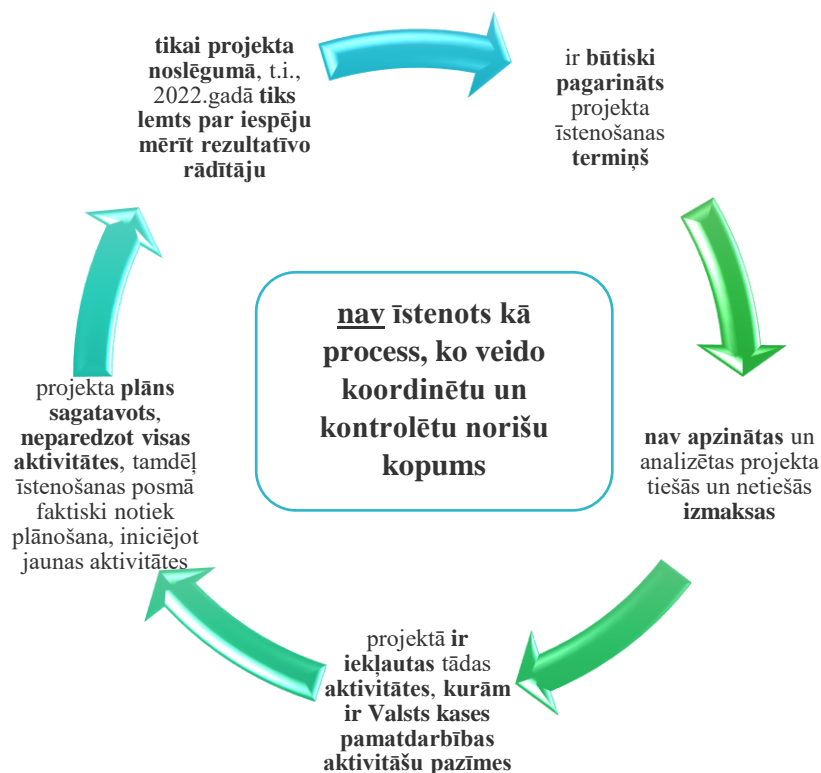
Vai Valsts kases projektam “Finanšu uzskaites procesu standartizācija valsts un pašvaldību iestādēs nodrošināšana” izlietotais finansējums nodrošina izvirzītā projekta mērķa sasniegšanu noteiktajā termiņā un ir ievēroti attiecināmie tiesību akti?

Atzinums:

**ATTEIKUMS
SNIEGT
ATZINUMU**

Šādu lēmumu pieņemām, jo konstatējam visaptverošus apjoma ierobežojumus:

- ❖ Standartizācijas projekts pēc būtības nav īstenots kā process, ko veido koordinētu un kontrolētu norišu kopums, kuram ir noteikti sākuma un beigu termiņi un kura mērķis jāsasniedz, iekļaujoties atvēlētajos laika, izdevumu un resursu ietvaros, jo:

- ❖ **Finanšu ministrijai** kā vadošajai valsts pārvaldes institūcijai finanšu nozarē **nav skaidra un pamatota redzējuma par finanšu datu kvalitātes uzlabošanu valstī**, jo atbilstība Starptautiskajiem Publiskā sektora grāmatvedības standartiem ir viena no komponentēm, kuru sasniegšana tiks radīti tikai priekšnoteikumi pilnīgu un uzticamu finanšu datu nodrošināšanai.

Revīzijā secinājām, ka **jau sākotnēji nebija skaidri iezīmēts Standartizācijas ieviešanas ceļš**, t.i., visas veicamās aktivitātes, ieviešanai nepieciešamais budžets un laika grafiks. **Nesaņēmām arī skaidrojumu, kāpēc Standartizācijas projekts tika sašaurināts, un palikām vien normatīvo aktu pielāgošanas** Starptautiskajiem Publiskā sektora grāmatvedības standartiem **līmenī, neattīstot ieceri** risinājumam, kurš nodrošinātu **optimālu tehnoloģiju izmantošanu** un veicinātu finanšu un grāmatvedības **procesu vienādošanu un standartizāciju** valsts pārvaldē.

! Trūkumu novēršanai Standartizācijas projektā sniedzām arī vairākus ieteikumus. Attiecībā uz būtiskāko ieteikumu – Finanšu ministrijai sagatavot stratēģisku redzējumu finanšu datu kvalitātes uzlabošanai – tā arī nesaņēmām informāciju par plānotajām darbībām un ieteikuma ieviešanas termiņu. Tāpēc paši noteicām starptermiņu (31.12.2019.), līdz kuram ceram saņemt konstruktīvu priekšlikumu no Finanšu ministrijas.

4.4.2. Centralizācija

Arī izvērtējot Centralizācijas projektu, **atteicāmies sniegt atzinumu:**

Izvērtētais jautājums:

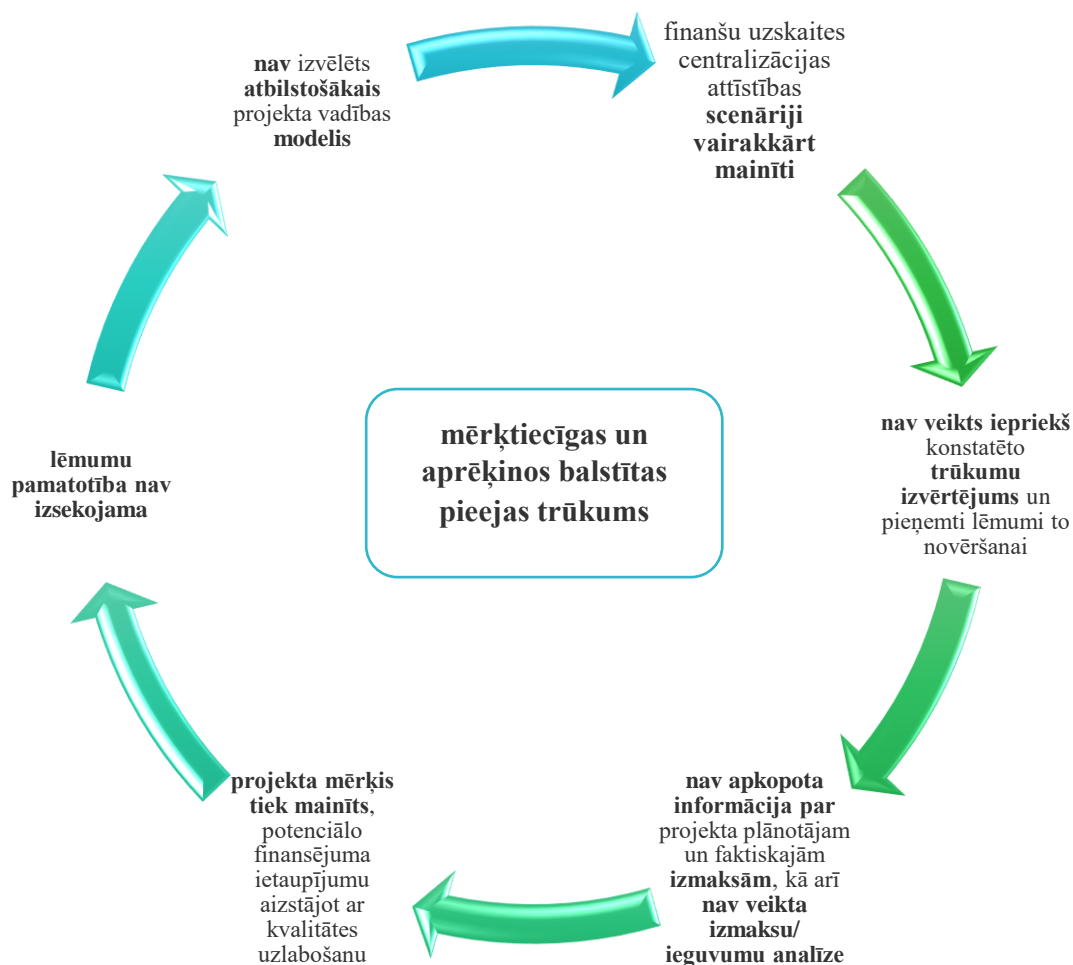
Vai FM (Valsts kases) īstenotā centrālo iestāžu grāmatvedības uzskaites centralizācijas projekta finansējums izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim, ievērojot attiecināmos tiesību aktus un sasniegto plānotos rezultātus?

Atzinums:

**ATTEIKUMS
SNIEGT
ATZINUMU**

Šādu lēmumu pieņemām, jo **konstatējām visaptverošus apjoma ierobežojumus:**

- ❖ **lēmumi**, kas tika virzīti pieņemšanai attiecībā uz Centralizācijas projekta ieviešanu, **norāda uz mērķtiecīgas un aprēķinos balstītas pieejas trūkumu**, jo:

- ❖ konstatējām arī **neatbilstību normatīvo aktu prasībām saistībā ar pārskata gada inventarizācijas veikšanu** – tā tiek veikta tikai materiālām vērtībām, savukārt saistībām un prasībām ir veikta tikai viena no iespējamām inventarizācijas procedūrām – datu salīdzināšana ar darījuma partneriem.

Jau 01.11.2010. Valsts kanceleja noslēdza līgumu ar SIA *Ernst&Young Baltic* par valsts pārvaldes atbalsta funkciju nodošanas iespēju izpēti un rekomendējamā modeļa izstrādi, kura rezultātā tika secināts:

būtiskākais funkcijas realizācijas efektivitātes pieaugums iespējams, veicot centralizāciju valsts tiešās pārvaldes ietvaros, kas skaidrojams ar salīdzinoši augsto grāmatvedības darbinieku skaita samazinājumu.

Pētījumā tika arī secināts, ka **ārpakalpojuma izmantošana var būt finansiāli izdevīga pie noteiktiem centralizācijas modeļiem un noteiktā apmērā (ārpakalpojumā nododot algu aprēķina un rēķinu apstrādes bloku)**, tomēr faktiski tika ieviests cits, no pētījumā ieteiktā atšķirīgs grāmatvedības uzskaites pakalpojuma modelis – Valsts kasei pārņemot arī citus funkciju blokus. Revīzijā netika rasts pamatojums šāda funkciju pārņemšanas apjoma izvēlei, jo atšķirībā no pētījumā piedāvātā faktiski izvēlētajam modelim nav pieejams detalizēts un aprēķinos balstīts pamatojums.

Ņemot vērā konstatētos trūkumus, **aicinājām Finanšu ministriju** nekavējoties **veikt darbības, lai novērstu nepilnības un riskus** Centralizācijas projekta turpmākā realizēšanā, ņemot vērā, ka no 2020.gada 1.janvāra plānots pārņemt Valsts ieņēmumu dienesta un Centrālās finanšu līgumu aģentūras finanšu uzskaites funkciju.

! Arī attiecībā uz Centralizācijas projektu nesaņēmām informāciju no Finanšu ministrijas par būtiskākā ieteikuma – sagatavot stratēģisku redzējumu grāmatvedības funkcijas centralizācijai – ieviešanai plānotajām darbībām un termiņiem.

4.5. Nodokļu maksātāju atbalsta pasākums

Tā kā 2017.gadā **valdība nolēma īstenot** vienu reizi veicamu pasākumu – **nodokļu amnestiju**, ar mērķi sniegt atbalstu nodokļu maksātājiem, atvieglojot viņiem radušos nodokļu parādu slogu, un palielināt valsts budžeta ieņēmumus (triju gadu laikā par 99 milj. *euro* jeb 33 milj. *euro* gadā) –, **revīzijā tika vērtēts atbilstības jautājums, par kuru sniedzam pozitīvu atzinumu, vienlaikus norādot uz atsevišķiem trūkumiem:**

Izvērtētais jautājums:

Vai valsts atbalsta pasākums, nodokļu maksātājiem dzēšot nokavējuma naudas un soda naudas parāda nomaksas gadījumā, tiek īstenots, ievērojot tiesību aktus, kas uz to attiecas, un sasniedzot izvirzītos mērķus – tiek atvieglots nodokļu maksātāju nodokļu parāda slogs, palielināti budžeta ieņēmumi un samazināts kopējais nodokļu maksātāju nodokļu parāda apjoms?

Atzinums:

POZITĪVS

(ar papildu informāciju par atsevišķiem trūkumiem)

Lai gan revīzijā **konstatējām, ka** nodokļu maksātājiem paredzētais **atbalsta pasākums** – nokavējuma naudas un soda naudas dzēšana, nomaksājot pamatparādu – **ir īstenots atbilstoši plānotajam mērķim un tiesību aktos noteiktajā kārtībā**, tomēr revīzijā arī konstatējām, ka atsevišķos **gadījumos VID neievēroja** normatīvajā aktā noteiktos **termiņus** – novēloti pieņēma lēmumus par nokavējuma un soda naudas dzēšanu un lēmumus par atbalsta atcelšanu gadījumos, kad nodokļu maksātājs kavēja vairāk par diviem nodokļu parāda maksājumiem pēc kārtas vai kārtējos nodokļu maksājumus. Lai gan **šādi VID**

rīkojās, ievērojot principu *Konsultē vispirms*, tomēr šī principa piemērošana un darbības tā ieviešanai nav reglamentētas ārējos normatīvajos aktos.

! Visu atbilstības jautājumu izvērtējuma rezultāti mums palīdz nostiprināt pārliecību, ka šādu jautājumu vērtēšana ir jāturpina.

Lai gan dažkārt šie jautājumi pret kopējiem publiskā sektora izdevumiem šķiet finansiāli mazietilpīgi, mūsu konstatējumi nereti ir ne tikai par konkrēto jautājumu, tie ir arī kaskadējami uz iestāžu ikdienas darbībām – piemēram, ja konstatējam trūkumus viena projekta vadībā, visdrīzāk līdzīgi trūkumi tiktu atklāti arī citos projektos.

5. Kāds ir iepriekšējos gados sniegto ieteikumu ieviešanas progress

5.1. Cik un kādi iepriekš sniegtie ieteikumi joprojām tiek ieviesti

Kopš 2013.gada Saimnieciskā gada pārskata revīziju ietvaros esam snieguši **248 ieteikumus** gada pārskata kvalitātes uzlabošanai un nodokļu administrēšanas procesu sakārtošanai, no kuriem **45 (jeb 18%) ieteikumi joprojām ir ieviešanas procesā.**

Tāpat esam snieguši arī vairākus ieteikumus, kas attiecināmi uz valsts budžeta pilnveidošanu un dažādiem ar finanšu vadību saistītiem jautājumiem, ar kuru ieviešanu nesekmējas tik labi, kā ar ieteikumiem, kas attiecināmi uz gada pārskata kvalitātes uzlabošanu vai nodokļu administrēšanas procesu sakārtošanu:

Ieteikuma saturs	Sākotnējais ieviešanas termiņš	Aktualizētais ieviešanas termiņš	Piezīmes
Ielūgumu uz kultūras pasākumiem izsniegšanas prakses izvērtēšana un kārtības noteikšana (2013.gada revīzija)	(ieteikums sniegts MK)	(ieteikums sniegts MK)	Ieteikums ir saistīts ar Kultūras ministrijai sniegto ieteikumu. Ne Kultūras ministrijas piecu gadu garumā veiktās darbības, ne arī Ministru kabineta piesaiste ieteikuma ieviešanā neļauj ieteikumu atzīt par ieviestu.
Attīstības plānošanas sistēmas sasaiste ar budžeta plānošanu (2009., 2010., 2011. un 2014.gada revīzija)	(ieteikums sniegts MK)	-	Ieteikumi ir aktualizēti revīzijā "Budžeta vadības sistēmas efektivitāte: 1.daļa – budžeta plānošanas cikla efektivitātes izvērtējums" un tiks aktualizēti revīzijā "Budžeta vadības sistēmas efektivitāte: 2.daļa – budžeta izpildes cikla efektivitātes izvērtējums"
Budžeta likumā iekļaujamās informācijas detalizācijas pakāpes izvērtēšana (2014.gada revīzija)	01.01.2018.	-	
Budžeta elastības rīku pārskatīšana (2012.un 2014.gada revīzija)	(2014.g. ieteikums sniegts MK) 01.01.2018.	-	
Līdzvērtīgu nosacījumu noteikšana valsts un pašvaldību institūcijās amatpersonu (darbinieku) atbildībai (2009., 2011., 2012.un 2013.gada revīzija)	(ieteikums sniegts MK)	15.01.2019.	Vērtējums par līdz šim paveikto ieteikuma ieviešanā ir sniegts šī ziņojuma 5.nodaļā
Mediju pakalpojumu piesaistes kārtības un kritēriju noteikšana (2013.gada revīzija)	(ieteikums sniegts MK)	(ieteikums sniegts MK)	Paveiktais ieteikumu ieviešanā attiecībā uz mediju, juridisko un konsultāciju pakalpojumu iegādi tiks vērtēts turpmāko
Specifisku un sarežģītu juridisko pakalpojumu sniegšanas iestādēm	(ieteikums sniegts MK)	(ieteikums sniegts MK)	

Ieteikuma saturs	Sākotnējais ieviešanas termiņš	Aktualizētais ieviešanas termiņš	Piezīmes
nodrošināšana centralizētā veidā (2013.gada revīzija)	MK)		Saimnieciskā gada pārskata revīziju ietvaros
Prasību noteikšana un izvērtēšanas pienākums pārējo juridisko un konsultāciju pakalpojumu iegādei (2013.gada revīzija)	(ieteikums sniegts MK)	(ieteikums sniegts MK)	

Tāpēc šos ieteikumus turpināsim aktualizēt nākamajās revīzijās. Piemēram, 2019.gada revīzijā iedziļināsimies iestāžu pasūtīto pētījumu jautājumā.

5.2. Kāds progress vērojams iepriekš sniegto ieteikumu ieviešanā

Kā sekmējas projekta “E-muita” ieviešana

Iepriekšējā revīzijā mēs konstatējām un norādījām uz finansējuma nepietiekamību projekta “E–muita” paredzēto aktivitāšu pilnīgai īstenošanai. Par finansējuma nepietiekamības sekām VID jau 2016. gadā informēja Ministru kabinetu, norādot, ka var tikt apgrūtinātas eksporta, importa un tranzīta procedūras, nodokļu pareiza aprēķināšana un datu apmaiņa ar citām valstīm, kā arī pret Latviju var tikt ierosināta pārkāpuma procedūra.

Mēs ieteicām Finanšu ministrijai apsvērt alternatīvas projekta finansējuma piesaistei, taču arī 2018.gadā situācija nav uzlabojusies – finansējums 2019.–2021.gadam nav piešķirts, arī par kopējo projektam līdz 2025.gadam nepieciešamo finansējumu lēmums vēl nav pieņemts, tāpēc pieaug risks, ka projekts “E–muita” (2. kārtā) netiks īstenots plānotajā laikā un apjomā, kas valstij var radīt gan finanšu sekas kā neiegūti nodokļu ieņēmumi un ES soda sankcijas par neīstenotu projektu, gan arī reputācijas apdraudējumu.

Vai ir atklāti cēloņi zemajam nodokļu parādu iekasēšanas līmenim

Valsts kontrole revīzijā atzīmēja veco nodokļu parādu samazināšanās pozitīvo tendenci – gada laikā kopējais parādu apjoms ir samazinājies par 14% (kas ir straujāks kritums nekā iepriekšējos gados), uz 01.01.2019. sasniedzot 1044,2 milj. euro, jo tika dzēsti, labprātīgi nomaksāti un piedzīti iepriekšējo gadu vecie nodokļu parādi.

Vienlaicīgi vēršam uzmanību, ka ik gadu veidojas apmēram 850 milj. euro jauni nodokļu parādi (kas izveidojušies attiecīgā taksācijas perioda laikā un ir daļa no kopējā parāda) un to apjoms pēdējo trīs gadu laikā nav būtiski samazinājies, taču joprojām Finanšu ministrija nav veikusi vispusīgu izpēti par iemesliem, kāpēc privātpersonas un komersanti kavē nodokļu samaksu vai vispār tos nemaksā.

Tā kā tieši jauno nodokļu parādu apjoms pēdējos gados nav mazinājies, uzskatām, ka ir nepieciešama visaptveroša un pilnvērtīga jauno nodokļu parādu rašanās cēloņu analīze, ņemot vērā nodokļu maksātāja (gan kā privātpersonas, gan kā komersanta) profilu, darbības sfēru un apjomus u.c. apsvērumus, lai pēc iespējas samazinātu jaunu nodokļu parādu veidošanos un palīdzētu nodokļu maksātājiem pārvarēt nodokļu nomaksas grūtības.

Revīzijas noslēgumā **Finanšu ministrija** informēja, ka **plāno** sadarbībā ar VID, aptaujājot nodokļu maksātājus, **pētīt iemeslus**, kāpēc netiek veikta nodokļu nomaksa.

Vai IIN atvieglojumi darbojas, kā paredzēts

Pirms diviem gadiem revīzijā secinājām, ka pensionāri ar invaliditāti 2016.gadā nesaņēma pienākošos pensiju pilnā apmērā. Pensionāri VID EDS elektroniski **nebija norādījuši, ka viņu vienīgais ienākums ir valsts aprēķināta un izmaksāta pensija un ka personai ir invaliditāte.** VID rīcībā šīs ziņas bija, taču attiecīgie dati nebija nodoti VSAA, tāpēc VSAA, aprēķinot pensiju, IIN atvieglojumus nebija piemērojuši. Sniedzot ieteikumu, atzīmējām, ka ir būtiski valsts pārvaldē izmantot valsts iestāžu rīcībā jau esošo informāciju par nodokļu maksātāju, neprasot to iesniegt atkārtoti katras iestādes vajadzībām.

Saeima uzskatīja, ka problēma ir būtiska, un divu mēnešu laikā rada risinājumu, steidzamības kārtā grozot likumu, lai turpmāk pensionāru ienākumiem katru mēnesi pareizi tiktu piemēroti nodokļu atvieglojumi un viņi saņemtu lielāku pensiju uz rokas.

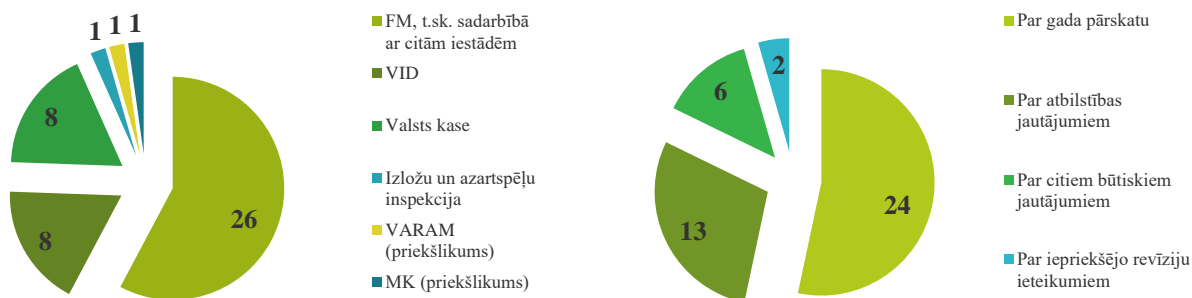
Šajā revīzijā konstatējām, ka **situācija nav kļuvusi labāka. Daļa no tiem pensionāriem ar invaliditāti, kuru pensijām 2016.gadā nebija piemēroti IIN atvieglojumi, arī 2018.gadā tos joprojām nesaņēma.** Arī daļai no tiem pensionāriem, kuriem invaliditāte noteikta 2018.gadā, VSAA aprēķinot pensiju, IIN atvieglojumi netika ņemti vērā. Mēs konstatējām, ka 2018.gadā **vismaz 5486 pensionāri ar invaliditāti nesaņēma tiem pienākošos IIN atvieglojumus 489 528 euro apmērā,** kā rezultātā pensionāru ar invaliditāti ikmēneša ienākumi 2018.gadā samazinājās vidēji par 7,40 euro mēnesī. Ņemot vērā, ka šādu personu vidējā pensija ir 366 euro mēnesī, arī 7,40 euro ir pietiekami nozīmīga summa nepieciešamo preču un pakalpojumu iegādei.

Saprotot, ka VID EDS lietošana un konkrēto likumu pārzināšana var sagādāt problēmas ne tikai pensijas vecuma cilvēkiem ar invaliditāti, **šajā revīzijā papildus veicām pārbaudes, lai pārlicinātos, kā IIN atvieglojumi (piemēram, par apgādājamiem) un prognozētais neapliekamais minimums tiek piemērots personām, kuras strādā vienā darba vietā.** Mēs noskaidrojām, ka **2018.gadā vismaz 70 486 personas,** kuras ienākumus guva tikai vienā darba vietā, **nesaņēma tām pienākošos prognozēto neapliekamo minimumu un IIN atvieglojumus,** jo personas nebija atzīmējušas VID EDS informāciju par savu vienīgo ienākuma gūšanas vietu, lai gan VID rīcībā attiecīgie dati bija. Minētās personas 2018.gadā **kopsummā pārmaksāja IIN 20 860 797 euro, kurus var atgūt nākamajos gados, ja iesniegs gada ienākumu deklarāciju VID,** bet tas ir papildu slogs gan cilvēkiem, gan arī VID, administrējot un atmaksājot IIN pārmaksu. Tādējādi personas tām pienākošos IIN atvieglojumus saņems novēloti, nevis uzreiz ienākumu izmaksas brīdī. Bet, ja persona dažādu iemeslu dēļ (*nevēlēšanās, neinformētība, neprasme*) gada ienākumu deklarāciju neiesniegs, tad pienākošos IIN atvieglojumus tā nesaņems nemaz.

Joprojām **uzstājam, ka ir jāmazina administratīvais slogs personām un VID darbībai jākļūst efektīvākam,** ir jāievēro labas pārvaldības princips, valsts pārvaldē (*arī VID*) process jāorganizē pēc iespējas ērti un pieejami privātpersonai, kā arī ir jāizmanto valsts iestāžu rīcībā jau esošā informācija par nodokļu maksātāju. Revidentu ieskatā būtu jārod risinājums, ka gadījumos, kad personas pašas nav paidušas savu gribu par elektroniskās algas nodokļa grāmatiņas iesniegšanu, būtu iespējams personas ienākumiem piemērot atbilstošos IIN atvieglojumus ienākumu izmaksas brīdī, kas nodrošinātu personām IIN atvieglojumu savlaicīgu saņemšanu.

Kam un kādus ieteikumus sniedzam šogad

Šogad revīzijā kopumā sniedzām **43 ieteikumus un 2 priekšlikumus**:

Vairāk nekā puse ieteikumu (24) ir sniegti, lai uzlabotu gada pārskata sagatavošanas kvalitāti un pilnveidotu nodokļu administrēšanas procesus, savukārt priekšlikumus sniedzam gadījumos, kad nepieciešamie uzlabojumi neietilpst revidējamās vienības – Finanšu ministrijas – kompetencē. Tāpēc šogad, noslēdzot revīziju, aicinām trūkumu novēršanā iesaistīties arī Ministru kabinetu un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju.

Esam ieviesuši arī jaunu pieeju – **jau revīzijas ziņojumā norādām sākotnējo ieteikumu ieviešanas termiņu**. Ieteikumu ieviešanai sekojam līdzīti ļoti rūpīgi, tomēr nereti no atbildīgajām iestādēm saņemam lūgumu pagarināt ieteikuma ieviešanas termiņu. Lai gan lielākoties šie lūgumi ir pamatoti ar objektīviem apstākļiem (*piemēram, normatīvā akta grozījumi ir "aizķērušies" Ministru kabinetā vai Saeimā*), tomēr vēlējamies uzskatāmi parādīt, par kādu termiņu esam panākuši sākotnējo vienošanos.